

Antero Oksanen

Kuntien yleiset hankintaohjeet

Suomen Kuntaliitto
Helsinki 2010

TEKIJÄ
Antero Oksanen

3. uud. painos
ISBN 978-952-213-630-5
© Suomen Kuntaliitto
Painopaikka: Kuntatalon paino
Helsinki 2010

Myynti:
Suomen Kuntaliiton julkaisumyynti
www.kunnat.net/kirjakauppa
Faksi (09) 771 2331
Tilausnumero 509312

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200
00101 Helsinki
Puh. (09) 7711
Faksi (09) 771 2291
www.kunnat.net

Lukijalle

Kuntien toimintojen toteuttamisessa julkiset hankinnat ovat aina muodostaneet merkittävän osan. Aikaisemmin hankinnat ovat kohdistuneet tyypillisesti tavara-hankintoihin ja rakennuttamiseen. Palvelujen hankintoja on toteutettu lähinnä konsulttitehtävien hankinnoissa. Yhteiskunnan ja kunnallishallinnon muuttuessa myös julkisen hallinnon vastuulla olevien palvelujen tuottaminen on huomattavassa määrin siirtymässä yksityisten yritysten hoidettaviksi, mikä lisää hankintatoiminnan merkittävyyttä.

Kuntien keskusjärjestöt ovat perinteisesti laatineet yleisiä hankintaohjeita kuntien ja kuntayhtymien hankintojen toteuttamiseksi hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti sekä mahdollisimman taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Ohjeistamarve ei ole muuttunut sen jälkeen, kun hankintatointa on säädetty direktiivein ja hankintalain myötä. Erilainen hankintatoiminta edellyttää markkinoiden hyödyntämistä sekä toimittajakandidaattien tasapuolista ja syrjimätöntä kilpailuttamista.

Tällä yleisellä hankintaohjeella jatketaan aikaisempaa perinnettä hankintojen ohjeistamisessa. Ohjesuositus perustuu hankintalainsäädäntöön toistamatta kaikkia laeista ilmeneviä vaatimuksia. Siinä annetaan täydentäviä toimintaohjeita tilanteisiin, joissa hankintalaista tai asetuksesta ei löydy suoranaista vastausta. Ohjeessa annetaan hankintatoimesta vastaaville viranhaltijoille ja toimihenkilöille yleiskuva hankintatoimesta ja hankintaprosessista. Ohje on hyödyllinen työkalu myös luottamushenkilöille, koska sen johdannossa käsitellään mm. kunnallispolitiikan ja hankintatoimen eroa.

Hankintayksiköt voivat hyväksyä hankintaohjeet sellaisenaan tai tehdä niihin paikallisista olosuhteista johtuvia tarkistuksia. Käytännössä kuitenkin on olennaista mm. markkinoiden kannalta, että hankintayksiköt noudattavat suhteellisen yhtenäistä menettelyä silloinkin, kun niillä on lain soveltamisalueen ulkopuolella hankintavaltaa. Yhtenäisyys synnyttää luottamusta hankintatoiminnan eri osapuolten välillä.

Lausun parhaat kiitokset kaikille niille, jotka ovat vuosien saatossa positiivisesti vaikuttaneet julkisen hankintatoiminnan ja yleisten hankintaohjeiden kehittymiseen tai ovat olleet eri tavoin mukana tämän julkaisun toteuttamisessa.

Helsingissä 30. päivänä toukokuuta 2007

Antero Oksanen
johtava lakimies, varatuomari
Suomen Kuntaliitto

Lukijalle

Kuntien yleiset hankintaohjeet 2. painos

Tämän kirjan ensimmäisen painoksen jälkeen hankintalainsäädäntöä ei ole olennaisesti muutettu. Muutokset koskevat lähinnä EU-hankintoja koskevien kynnysarvojen muutosta ja julkisia hankintoja koskevan virallisen hankintanimikkeistön asianomaista tuotetta koskevan viitenimikkeistön koodinumerointia (CPV-koodi). Hankintalaki ja siihen liittyvät tuotteiden uudet viitenumerot ovat teoksen liitteenä.

Muilta osin teosta on tarkistettu lähinnä kielellisin tarkennuksin. Asianomaisissa kohdissa on viitattu myös julkisia hankintoja koskevan uuden oikeusturvadirektiivin voimaan saattamista koskeviin hankintalain vireillä oleviin muutosehdotuksiin.

Helsingissä 15. helmikuuta 2009

Antero Oksanen

Lukijalle

Kuntien yleiset hankintaohjeet 3. painos

Kuntien yleisten hankintaohjeiden 2. painoksen jälkeen hankintalainsäädäntöä on tarkistettu korottamalla kansallisten kynnysarvojen euromääräistä tasoa, jolla on olennainen merkitys käytännön hankintatoiminnassa, koska lain tarkoittamia yksityiskohtaisia kilpailuttamisvelvoitteita tarvitsee noudattaa vain kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Euroopan yhteisön hankintoja koskevan oikeussuojadirektiivin uudistus on edellyttänyt kansallisen hankintalain oikeussuojasäännösten tarkistamista. Hankintalainsäädännön asiaa koskeva muutos on tullut voimaan 1.6.2010. Uudet säännökset edellyttävät muun muassa käytännön hankintatoiminnoissa aikaisempaa suurempaa täsmällisyyttä hankintaprosessin eri vaiheissa tehtävien päätösten kirjauksissa, jotta hankintakilpailuun osallistuvien yritysten ja muiden toimijoiden oikeusturva voidaan varmistaa.

Teosta on tarkistettu uudistusten edellyttämässä laajuudessa samalla, kun teoksen liitteenä olevat lakitekstit ja muut erityisohjeet on päivitetty.

Helsingissä 15. toukokuuta 2010

Antero Oksanen

Sisältö

Lukijalle	3
Johdanto	7
1 Hankintojen sääntely	7
2 Hankintaohjeiden tarkoitus ja soveltamisala	8
3 Hankintojen organisointi, hankintastrategiat ja hankintapolitiikka	10
4 Keskitetyt hankinnat	12
5 Sidosyksikköhankinnat	13
6 Kynnysarvot ja kolmen eri tason hankinnat	14
7 Pätevät yritykset sekä laadukkaat ja ympäristöystävälliset hankinnat	16
8 Oikeusturvakeinot	18
X:n kunnan/kuntayhtymän yleiset hankintaohjeet	21
Määritelmiä ja käsitteitä	22
1 Yleistä	27
1.1 Hankintaohjeiden soveltaminen	27
1.2 Yleiset hankintaperiaatteet	28
1.3 Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö	28
1.4 Laatuvaatimukset	29
1.4.1 Yleiset laatuvaatimukset	29
1.4.2 Tekniset eritelvät	30
1.5 Laadunvarmistus ja -valvonta	31
1.6 Saatavuus ja varastointi	31
2 Hankintamenettelyt	32
2.1 Hankintamenettelyt kansallisen kynnysarvon <i>alittavissa</i> hankinnoissa eli pienhankinnoissa	32
2.1.1 Yleistä	32
2.1.2 Hankinnat kilpailuttaen	33
2.1.3 Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)	34
2.2 Hankintamenettelyt <i>kansallisen kynnysarvon ylittävissä</i> , mutta EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa eli kansallisissa hankinnoissa	35
2.2.1 Yleistä	35
2.2.2 Hankinnat kilpailuttaen	35
2.2.3 Hankinnat ilman kilpailuttamista (suora hankinta)	38
2.3 Hankintamenettelyt <i>EU-kynnysarvon ylittävissä</i> hankinnoissa eli EU-hankinnoissa	40
2.3.1 Yleistä	40
2.3.2 Hankinnat kilpailuttaen	41

2.3.3	Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)	44
3	Hankinnoista ilmoittaminen	46
3.1	Ilmoittamisvelvollisuudesta	46
3.2	Ennakoilmoitus/kausi-ilmoitus	47
3.3	Hankintailmoitus	47
3.4	Jälki-ilmoitus	47
3.5	Ilmoitus suora-hankinnasta	47
4	Tarjouspyyntömenettely ja hankintakilpailu	49
4.1	Tarjousten pyytämisen yleiset periaatteet	49
4.2	Tarjouspyynnön sisältö	51
4.3	Valintaperusteiden ja arviointikriteereiden asettaminen	52
4.4	Määräajat	53
4.5	Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta	53
4.6	Tarjousten vastaanotto ja avaaminen	56
4.7	Tarjousten hylkääminen	56
4.8	Tarjousten arviointi ja toimittajan valinta	58
4.9	Hankintapäätös ja sen pöytäkirjaus	59
4.10	Muutoksenhaku hankintapäätöksistä	60
5	Sopimusten tekovaihe	64
5.1	Sopimuksen tai tilauksen tekeminen	64
5.2	Ennakot	65
5.3	Vakuudet	66
5.4	Tavaran vastaanotto sekä palvelujen ja urakan hyväksyminen	66
6	Erinäiset määräykset	67
6.1	Esteellisyys ja kilpailuneutraalisuus	67
6.2	Asiakirjojen julkisuus ja salassapito	67
	Liite 1. Muutoksenhakuohjeet	69
	Liite 2. Hankintaprosessi – kilpailuttamisen keskeiset vaiheet käytännössä	79
	Liite 3. Julkisten tavarahankintojen yleiset sopimusehdot (JYSE 2009 Tavarat)	85
	Liite 4. Hankintalaki	109

Johdanto

1 Hankintojen sääntely

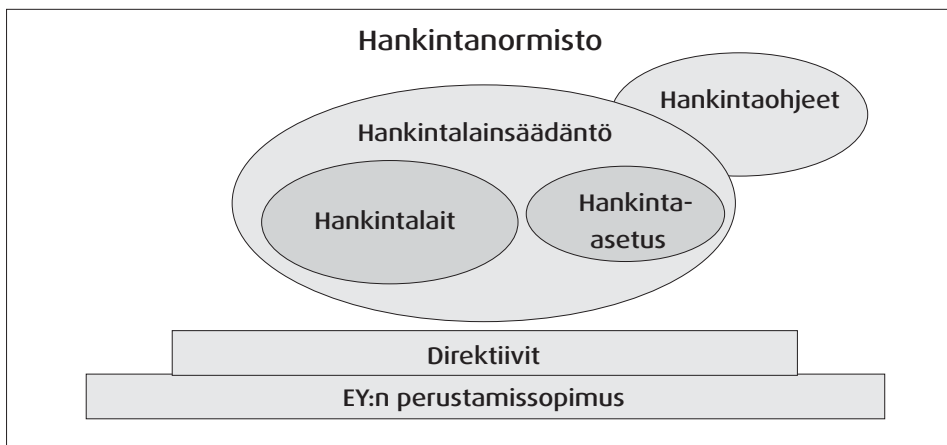
Euroopan talousalueen perustamista koskevan sopimuksen (= ETA-sopimus) seurauksena julkiset hankinnat avautuivat vuonna 1994 vapaasti kilpailtaviksi. Tällöin tuli voimaan laki julkisista hankinnoista (1505/92). Laki koski tavaroiden ja palveluiden ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä silloin, kun mainittuja hankintoja tai muita toimintoja ei tehdä kunnan omana työnä.

Suomen hankintalainsäädäntö perustuu EY:n perustamissopimukseen sekä asiaa koskeviin hankintadirektiiveihin. EU:n parlamentti ja neuvosto hyväksyivät vuonna 2004 uudet hankintadirektiivit, jotka on implementoitu Suomessa sovellettaviksi uusilla hankintalaeilla, lailla julkisista hankinnoista (348/ 2007) eli hankintalaille ja lailla vesi- ja energihuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (349/2007) eli erityisalojen hankintalaille, jotka tulivat voimaan 1.6.2007. Direktiivien ja hankintalakien tavoitteena on tavaroiden ja palveluiden vapaa liikkuvuus sekä toimivat sisämarkkinat, joiden saavuttamiseksi hankinnat tulee toteuttaa markkinoita hyödyntäen tasapuolisesti ja syrjimättömästi.

Vuonna 2007 voimaan tulleeseen hankintalainsäädännön kokonaisuudistukseen ei sisällynyt hankintapäätöksiä koskevien muutoksenhakusäännösten uusimista, koska asiaa koskevien oikeussuojadirektiivien käsittely oli vielä kesken. Euroopan unionin parlamentin ja neuvoston hyväksytyt uudet oikeussuojadirektiivit, hankintalainsäädäntöön on tehty direktiivien edellyttämät tarkistukset. Samalla hankintalainsäädäntöä on tarkistettu eräiden muiden osapuolten oikeussuojaan liittyvien kysymysten osalta. Käytännön tasolla eräs merkittävimmistä hankintalain muutoksista on kansallisten kynnyksarvojen euromääräisen tason korottaminen.

Jo ensimmäisen hankintalain voimaan tullessa 1994 Suomen Kuntaliitto uudisti aikaisemmat suositusohjeensa kunnan yleisiksi hankintaohjeiksi. Näitä ohjeita on hankintalain voimassa ollessa päivitetty lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten mukaisesti. Hankintaohjeiden perusteellinen uudistus toteutettiin vuonna 2007 hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksen myötä. Uudistustyö on jatkunut vuonna 2010 voimaan tulleiden muutosten johdosta. Käytännössä lähes kaikissa kunnissa ja kuntayhtymissä on voimassa niiden hyväksymät yleiset hankintaohjeet jätnevöittämissä ja yhdenmukaistamassa niiden hankintatoimintaa.

Kuntien yleisten hankintaohjeiden lisäksi Suomen Kuntaliiton ja alan järjestö-

jen toimesta on hankintalain voimassa ollessa laadittu eri toimialoja koskevia erityisohjeita. Vastaavasti julkisten hankintojen neuvontayksikkö on laatinut käytännön toimintaohjeita erilaisia hankintatilanteita varten. Edellä olevia ohjeistuksia on löydettävissä mm. Kuntaliiton nettisivuilta www.kunnat.net > Julkiset hankinnat.

2 Hankintaohjeiden tarkoitus ja soveltamisala

Hankinnat muodostavat kunnissa ja kuntayhtymissä taloudellisesti merkittävän kokonaisuuden. Tämän vuoksi hankintatoimen tarkoituksenmukainen järjestäminen, riittävän yhtenäinen hankintamenettely ja oikein toteutettu kilpailuttaminen ovat kunnallisten palveluiden toteuttamiseksi ja kunnallistalouden kannalta tärkeitä.

Euroopan unionin tilastolähteiden mukaan julkisten hankintojen vuotuinen arvo sekä unionin alueella yleensä että Suomessa on noin 15 prosenttia bruttokansantuotteesta. Julkisten hankintojen arvo on noin 27 miljardia euroa, josta kuntien hankintojen arvo oli vuonna 2008 14,7 miljardia euroa. Tilastointia vaikeuttaa osaltaan se, että julkisen hallinnon toimintoja ei ole tilastoitu hankintoja ajatellen. Tämä koskee erityisesti hankintapäätösten lukumäärää, sillä varsinaiset hankintapäätökset ja hankintojen toteuttamiseen liittyvät täytäntöönpanopäätökset saattavat tilastoissa limittyä. Tilastotietojen keräämisen yhteydessä ne voidaan tulkita samaksi tai eri hankintatapahtumaksi. Valituskelpoisia hankintapäätöksiä tehdään kuitenkin maassamme satoja tuhansia vuosittain.

Hankintojen merkittävydestä huolimatta vain harvoissa kunnissa ja kuntayhtymissä on ollut hankintatoimintaan erikoistunutta henkilökuntaa, joten hankintojen edellyttämät toimenpiteet on tehty pääsääntöisesti muiden tehtävien rinnalla. Vastaisuudessa hankintaosaamiseen on kiinnitettävä enemmän huomiota erityisesti palveluhankintojen lisääntymisen myötä.

Hankintalainsäädännön vuonna 2007 tapahtuneen kokonaisuudistuksen jälkeen useat kunnat ovat tehostaneet hankintayhteistyötään organisoimalla uudelleen seudullisten yhteishankintayksiköiden toimintaa. Laki ei edellytä kuntien tai mui-

den hankintayksiköiden yhteistyötä hankinnoissa, mutta eri tavoin toteutettuna hankintayhteistyöllä voidaan saavuttaa sekä taloudellisia että laadullisia etuja. Hankintatoiminnan tehostamiseen on vastaavasti pyritty perustamalla Suomen Kuntaliiton yhteyteen valtakunnallinen yhteishankintayksikkö, KL-Kuntahankinnat Oy.

Hankintalainsäädännön uudistukset eivät poista tarvetta päivittää kuntien ja kuntayhtymien perinteisiä hankintaohjeita. Yleisillä hankintaohjeilla jatketaan aikaisempaa hallinnollista toimintojen ohjausperinnettä. Hankinta on tässä ohjeessa määritelty siten, että se koskee hankintalaissa tarkoitettuja erilaisia tavara- ja palveluhankintoja sekä urakoita.

Hankintaohjeeseen on koottu lakia täydentäviä ja selventäviä hankintaprosessia ohjaavia käytännön toimintaohjeita hankintojen toteuttamiseksi. Ohjeeseen sisältyvät keskeiset käsitteet ja periaatteet on pyritty määrittelemään ja esittämään selkokielellä niiden vastatessa julkisista hankinnoista annettujen säännösten periaatteita. Ohjeessa on keskitytty tyypillisimpiin hankintatapahtumiin, jollaisia toteutetaan lähes kaikissa hankintayksiköissä.

Hankintaohje on tarkoitettu sovellettavaksi kuntien ja kuntayhtymien sekä tarvittaessa myös hankintalain tarkoittamien muiden kunnallisten hankintayksiköiden hankinnoissa. Hankintaohjeiden merkitys korostuu erityisesti hankintalain yleisen soveltamisalan ulkopuolelle jäävien pienten hankintojen toteuttamisessa hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

Vuonna 2010 voimaan tullut hankintalain uudistus lisää ns. pienten hankintojen merkitystä. Tällöin kansallisten kynnsarvojen euromääräinen taso nousi pääsääntöisesti kaksinkertaiseksi aikaisempiin arvoihin verrattuna. Kansalliset kynnsarvot ovat 1.6.2010 lähtien tavara- ja palveluhankinnoissa 30 000 euroa, keskeisissä (B-liitteen mukaisissa) terveydenhoito- ja sosiaalipalveluissa sekä koulutus- ja työvoimapalveluissa 100 000 euroa sekä rakennusurakoissa 150 000 euroa.

Ohjeessa kuvatut menettelytapojen peruseriaatteet soveltuvat käytettäväksi sekä hankintalain tarkoittaman kansallisen kynnsarvon alittavissa että ylittävissä hankinnoissa. Kynnsarvot ylittävien hankkeiden kilpailuttamiseen liittyvien yksityiskohtien osalta tarkemmat määräykset löytyvät hankintalaista, jota on tällöin noudatettava. Hankintaohjeessa ei ole sen yleisohjaavan tarkoituksen vuoksi toistettu lakitekstiä eikä kuvattu kaikkia mahdollisia toimintavaihtoehtoja ja niiden reunaehtoja. Tämä koskee erityisesti kynnsarvot ylittäviä hankintoja, joiden osalta laissa on yksityiskohtaiset menettelytapaohjeet.

Ohjeeseen sisältyvät yleiset hankintaperiaatteet ovat sovellettavissa kooltaan erilaisten hankintayksiköiden tarpeisiin niiden organisaatiosta ja toimintojen luonteesta riippumatta. Hankintaohjeella pelkistetään ja selkeytetään yksittäisten hankintojen toteuttamista ja kilpailuttamista ohjeen sisältäessä peruseriaatteet kilpailun toteuttamiseksi. Hankkeen laatua ja laajuutta koskevat erityispiirteet on otettava huomioon kutakin hankintaa koskevassa tarjouspyynnössä ja muissa hankinta-asiakirjoissa. Onhan tavara- ja palveluhankinnat sekä rakennustöiden teettäminen urakalla hyvin erilaisia toimintoja, joita koskevat tehtävät reunaehtoineen on aina määriteltävä hankekohtaisissa tarjouspyyntöasiakirjoissa hankinnan erityispiirteet

huomioon ottaen.

Tässä ohjeessa ei käsitellä erikseen vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien hankintayksiköiden (ns. teknisten peruspalveluiden) toimintaan liittyvää kilpailuttamisvelvoitetta, joista on säädetty mainittuja toimialoja koskevassa erityisalojen hankintalaissa (349/2007). Laki koskee kuntasektorilla erityisesti vesi- ja energialaitosten verkostohankkeita. Erityisalojen hankintalain velvoitteet vastaavat lähtökohtaisesti hankintalain määräyksiä, joten hankintoja koskevat keskeiset perusvelvoitteet ovat yhtenäiset kaikilla toimialoilla. Ero hankintalakiin verrattuna on muun muassa siinä, että erityisalojen hankintalakia sovelletaan vain EY-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin ja että sidosyksikköhankinnat ovat niiden osalta laajemmin sallittuja. Erityisalojen hankinnoissa voidaan käyttää neuvottelumenettelyä hankinnan sisällöstä ja sen taloudellisesta arvosta riippumatta. Tämän julkaisun liitteenä on hankintalain ohella erityisalojen hankintalaki (liite 5).

3 Hankintojen organisointi, hankintastrategiat ja hankintapolitiikka

Hankintaohjeessa ei anneta suosituksia kuntien ja kuntayhtymien hankintatoimen organisaatiosta. Viranomaisten yksityiskohtainen toimivalta hankinta-asioissa määrätään kuntalain mukaisesti johtosäännöillä, kuten yleensäkin kunnan hallinnon organisaatiosta päätettäessä.

Kuntien yhteistoiminnan organisointiin hankintojen toteuttamisessa tuli uusia piirteitä hankintalain uudistuksessa 2007. Hankintalain 11 §:ään sisältyy erityissäännös yhteishankintayksiköistä, joita käsitellään jäljempänä tämän ohjeen 4. kohdassa.

Hankintaohjeella ei anneta suosituksia kunnan hankinta- tai palvelustrategiaksi tai toimintaohjeita kunnan hankintastrategian laatimiseksi. Hankintatoiminnassa onkin erotettava niihin liittyvä kunnallispoliittinen tavoitteenasettelu, *strateginen* hankintatoiminta ja hankintalain edellyttämä kilpailuttaminen, joka on osa *operatiivista* hankintatoimintaa.

Kunnilla on vastaisuudessaakin oikeus päättää, mitkä palvelut ja missä laajuudessa toteutetaan ns. omana työnä tai kuntien yhteistoimintana ja mitkä palvelut hankitaan vapailta markkinoilta. Palvelujen tuottamistavasta päättäminen on kunnallisen itsehallinnon toteuttamista, jota saattaa rajoittaa ainoastaan mahdollisten toimialakohtaisten erityislakien velvoitteet.

Julkisten palveluiden tuottamista koskevien kunnallispoliittisten valintojen selventämiseksi Suomen Kuntaliiton hallitus on 4.2.2010 hyväksynyt ”Kuntaliiton kilpailupoliittiset linjaukset” -nimisen periaatepaperin (ks. www.kunnat.net). Siinä käsitellään mm. kuntien toimintayksiköiden asemaa markkinoilla ja kunnallisen hankintatoiminnan vaikutusta markkinoiden toimintaan.

Kunnan mahdollisesti toteuttama hallinnon sisäinen *tilaaja-tuottaja-järjestelmä* sisältää lähinnä kunnallispoliittisia ja -hallinnollisia elementtejä. Lisäksi se kuvastaa kunnan markkinaehtoistumista. Vasta silloin, kun kunta hankkii organisaationsa

Kilpailuttamisen/hankinnan tarkastelukulmat

- A. Kunnallispoliittiset valinnat**
- * kunnan hankinta- ja kilpailustrategiat
  - * kunnan palvelujen tuotantotavat
  - * kunnan palveluorganisaatioiden kehittäminen
- B. Kilpailuoikeudelliset realiteetit**
- * hankintalain velvoitteet
-> hankinnat kilpailutettava
- C. Sopimusoikeudelliset velvoitteet**
- * kunta sidottu sopimuksiin, kuten yksityiset
  - * kunnallishallinnon velvoitteet eivät vapauta sopimusoikeudellisista velvoitteista

ulkopuolelta ja kilpailuttaa ulkopuolisia tuottajaehdokkaitaan, hankintalainsäädäntö tulee sovellettavaksi. Hankintaohjeen korostamaa palvelujen tuotteistamista ja muuta tehtävien määrittelyä voidaan kuitenkin käyttää hyväksi myös kunnan sisäisen tilaaja-tuottaja-toiminnan jäntevöittämiseksi, jolloin opitaan markkinaehtoista kilpailuttamistoimintaa.

Kuntien yhteistoiminta palvelujen tuottamisessa on pääsääntöisesti hankintalaista riippumatonta kunnallispoliittista valintaa. Toimintaa ei tulkita palveluhankinnaksi, mikäli palvelun tuottava kunta ei peri tekemästään palvelusta markkinaehtoista hintaa, vaan tuotanto- yms. kustannuksista vastaavan vastikkeen.

Kunnilla ja kuntayhtymillä ei ole mahdollisuutta harjoittaa kunnallispolitiikkaa hankintakilpailuja järjestäessään. Toimintapoliittiset valinnat, kuten kunnan hankintastrategiat, on tehtävä ennen tarjouskilpailun käynnistämistä. Hankintakilpailun voittajaa ei voi valita paikkakunnan työllisyysnäkökohdat ja verotulot huomioon ottaen. Oman kunnan yrittäjillä ei saa olla hankintakilpailussa erityisasemaa. Tällainen menettely merkitsisi muiden kilpailuun osallistuneiden syrjimistä. Sen sijaan hankintatoiminta voidaan toteuttaa siten, että hankittavaa tavaraa, palvelua ja muuta toimintaa suunniteltaessa hankinnan sisältö koko laajuudessaan määritellään siten, että paikallisillakin yrittäjillä olisi edellytykset osallistua kilpailuun tasavertaisina toimijoina. Tämä koskee myös tilanteita, joissa pyritään seudullisiin tai alueellisiin yhteishankintoihin.

Hankintojen suunnittelussa on lisäksi huomattava, että hankintalaki mahdollistaa eräiden *työ- ja sosiaalisten tekijöiden* huomioon ottamisen hankinnoissa siten, että osa hankinnoista varataan esimerkiksi työrajoitteisten henkilöiden toimesta toteutettaviksi laista selviävin perustein.

4 Keskitetyt hankinnat

Hankintatoiminnan tuloksellinen suorittaminen edellyttää hankintayksikön eri toimielinten saumatonta sisäistä yhteistyötä. Hankintayksikön tulee päättää, mitkä hankinnat suoritetaan hajautetusti ja mitkä keskitetysti. Kysymyksessä on toimintapoliittinen, strateginen ratkaisu, josta kunnassa päättää kunnanhallitus, jolle johtosäännöin tätä toimivaltaa ole annettu muulle toimielimelle. Perinteisesti eri toimialojen tarvitsemat yhteiset tarvike- ja palveluhankinnat, kuten tyypilliset toimistotarvike-, elintarvike-, polttoainehankinnat jne. on toteutettu kuntakohtaisesti tai seudullisesti keskitettyinä hankintoina. Palvelupuoella yhteishankintoina toteutetaan mm. tietoliikenne-, catering- ja kiinteistöpalveluja.

Hankintatoimen tehostamiseksi on usein tarkoituksenmukaista pyrkiä alueelliseen (seudulliseen) yhteistyöhön lähikuntien, kuntayhtymien ja mahdollisten muiden julkisten hankintayksiköiden kanssa. Perinteisiä hankintarenkaita on Suomessa ollut viime vuosina 30–40. Alueellinen yhteistyö perustuu hankintayksiköiden vapaaehtoiisiin hankinta- ja palvelustrategioihin kunnallishallinnon yleisten periaatteiden pohjalta. Yhteistyön onnistuminen on lähinnä asenne- ja organisoitkysymys. Yhteistoiminta ja siihen liittyvä päätöksentekojärjestelmä edellyttävät kuntien ja kuntayhtymien välisten yhteistyösopimusten lisäksi tarvittaessa asianmukaisia määräyksiä johtosäännöissä.

Edellä mainitut hankintarenkaat on erotettava hankintalain 11 §:n tarkoittamista yhteishankintayksiköistä. Hankintayhteistyön tehostamiseksi hankintalakiin on sisällytetty erityissäännös yhteishankintayksiköstä, jolla on toimivalta yhteishankintojen toteuttamiseksi. Yhteishankintayksiköt voivat olla hankintayksiköiden perustamia oikeushenkilöitä (esim. osakeyhtiö) tai jonkun hankintayksikön erillisiä toiminnallisia yksiköitä (esim. isäntäkunnan hankintayksikkö), jolle muut hankintayksiköt ovat antaneet asiaa koskevan toimivallan.

Yhteishankintayksiköt tulevat olemaan käytännössä seudullisia tai maakunnallisia, mutta myös valtakunnalliset yksiköt ovat mahdollisia. Yhteishankintayksiköiden organisointi ja niiden toteuttamien yhteishankintojen sisältö voivat vaihdella alueellisesti. Yhteishankinnat kohdistuvat käytännössä sellaisiin tavaroihin tai palveluihin, joiden sisältö on samankaltainen monissa kunnissa tai kuntayhtymissä.

Yhteishankintayksikköä perustettaessa ja yhteishankintayksikön toimintaa harjoitettaessa on otettava huomioon hankintalain asiaa koskevat määräykset. Yhteishankintayksikössä eivät voi olla omistajina mukana esimerkiksi oman paikkakunnan yksityiset yritykset tai järjestöt mahdollisista synergiahyödyistä huolimatta. Yhteishankintayksikön tarkoituksena ei ole tuottaa palveluita yksityisille yrityksille tai alueen kansalaisille.

Valtakunnallisesti yhteistoiminta hankinta-asioissa on valtion hallinnossa toteutettu siten, että valtion yhteishankintayksikölle Hansel Oy:lle on annettu erityisasema valtion viranomaisten hankinnoissa yhtiön toimintaa koskevalla lailla (1096/2008). Aiemmin myös kuntasektori saattoi käyttää Hansel oy:n palveluja hyväkseen. Tämä mahdollisuus kuitenkin poistui 2000-luvun alkupuolella. Kuntien

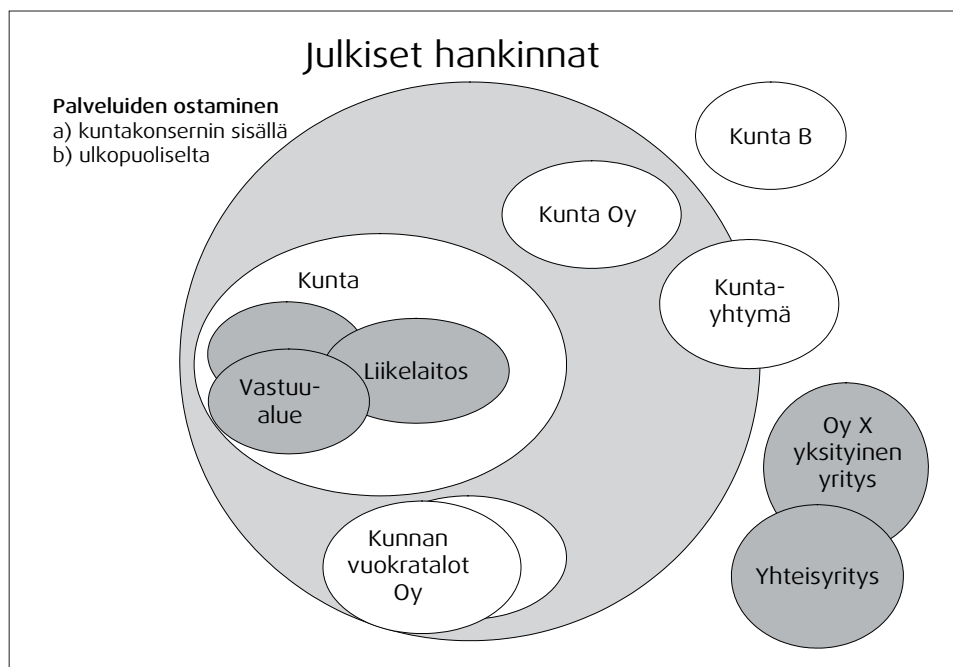
valtakunnallinen yhteistyö hankinnoissa toteutetaan nykyisin Suomen Kuntaliiton yhteydessä toimivan KL-Kuntahankinnat Oy:n toimesta. Yhtiö on viime vuosien aikana jo toteuttanut yhteishankintoja muun muassa öljy- ja ICT-hankinnoissa.

Koska yhteishankintayksikön tekemien hankintapäätösten kohdalla ei ole käytännössä enää hankintalain vuonna 2010 tapahtuneen uudistuksen johdosta kysymys kuntalain tarkoittamasta valituskelpoisesta hallintopäätöksestä, hankinnan suorittamisesta yhteishankintana voi päättää se toimielin tai viranhaltija, jolla kunnassa muutoinkin on oikeus päättää asianomaisesta hankinnasta. Toimivaltaa ei tarvitse näin delegoida moneen kertaan saman tehtäväkokonaisuuden puitteissa. Päätettäessä yksittäisen hankinnan suorittamisesta käyttäen yhteishankintaelintä, kysymys on vain hankintaa koskevasta operatiivisesta ratkaisusta hankinnan toteuttamiseksi eikä hallinnon organisoinnista.

5 Sidosyksikköhankinnat

Yhteishankinnoista on erotettava kuntakonsernin sisäiset hankinnat (in house -hankinnat). Hankintalain 10 §:ssä sidosyksikköhankinnoiksi nimetyt hankinnat ovat pääsääntöisesti sallittuja ilman kilpailuttamista. Kuntakonserni siinä laajuudessa kuin se on kirjanpitolainsäädännön mukaan ymmärretty ja jollainen se on myös kuntalain tarkistamishdotuksen (HE 263/ 2006) mukaan, voi olla laajempi kuin niiden toimijoiden joukko, joiden keskinäiset hankinnat voidaan hankintalain mukaan tulkita sidosyksikköhankinnoiksi.

Euroopan yhteisön tuomioistuin on päätöksissään (mm. tapaukset Teckal (C-107/98 ja Stadt Halle, C- 26/03) ottanut kantaa sallitun sidosyhteistyön reu-

naehtoihin, mikä on otettu huomioon hankintalakea säädettäessä. Hankintalain 10 §:n mukaan sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, jota hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo samalla tavalla kuin se valvoo omia toimipaikkojaan. Sidosyksiköksi hyväksyminen edellyttää lisäksi, että yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on.

Mikäli kuntakonserniin kuuluvaa yksikkö, kuten osakeyhtiö on vähäisessäkin määrin yksityisessä omistuksessa, sitä ei voida pitää hankintalain tarkoittamana sidosyksikkönä. Näin siitakin huolimatta, että yhtiö kuuluisi kuntalain näkökulmasta kuntakonserniin tai että kuntien ja yksityisten väliset yhteisyritykset olisivat sinänsä sallittuja ja usein kehitystä eteenpäin vieviä. Yhteisyritykseltä toteutettavat suorat hankinnat eivät ole siis hankintalain tarkoittamia sidosyksikköhankintoja ja tällaiset hankinnat ovat täten kiellettyjä.

Suora hankinta eli hankinta ilman kilpailua sidosyksiköltä on myös kiellettyä, jos sidosyksikön toiminta ei kohdistu pääasiallisesti omistajiin. Suoran hankinnan edellytykset poistuvat, jos sidosyksikkö harjoittaa vähäistä suuremman määrän toiminnastaan muiden kuin omistajiensa kanssa. Pääosaksi toiminnasta ei oikeuskäytännön mukaan riitä enemmistö toiminnan määrästä, vaikka lain sanamuoto näyttäisi sen mahdollistavan. Toiminnan pääosa tarkoittaa käytännössä toiminnan laadusta ja alan markkinoista riippuen 80–100 prosenttia sidosyksikön toiminnan volyyminä. Asiaa ei ole kuitenkaan hankintalaissa säädetty samalla tavalla yksiselitteisesti kuin erityisalojen hankintalaissa (EritHankL 19 §), joka sallii enintään 20 prosentin määrän liikevaihdosta suuntautuvan omistavan tahon ulkopuolelle. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimien eräissä tuomioissaan sallinut sidosyksikön suosittaman 10 prosentin suuruisen ulkoisen myynnin määrän.

6 Kynnysarvot ja kolmen eri tason hankinnat

Hankintalaki sisältää direktiivien tarkoittaman kynnysarvon lisäksi kansallisen kynnysarvon. Tämän seurauksena julkiset hankinnat jakautuvat kolmeen eri ryhmään niiden taloudellisen arvon perusteella. Hankinnoissa voidaanankin puhua kansallisen kynnysarvon alittavista eli pienhankinnoista, kansallisen kynnysarvon ylittävistä eli kansallisista hankinnoista ja EU-kynnysarvon ylittävistä eli EU-hankinnoista.

Kansallinen kynnysarvo on

- tavara- ja palveluhankinnoissa on 30 000 euroa,
- terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen sekä koulutus- ja työvoimapalvelujen hankinnoissa 100 000 euroa ja
- rakennusurakoissa 150 000 euroa.

EU-komissio vahvistaa kahden vuoden välein hankintadirektiivien tarkoittamien unionin alueella julkaistavien hankintailmoitusten euromääräiset kynnysarvot. Vuorokauden

den 2010 alusta EU-kynnysarvot ovat hankintalain tarkoittamissa kunnallishallinnon tyypillisissä hankinnoissa

- tavara- ja palveluhankinnat 193 000 euroa
- rakennusurakot 4 845 000 euroa.

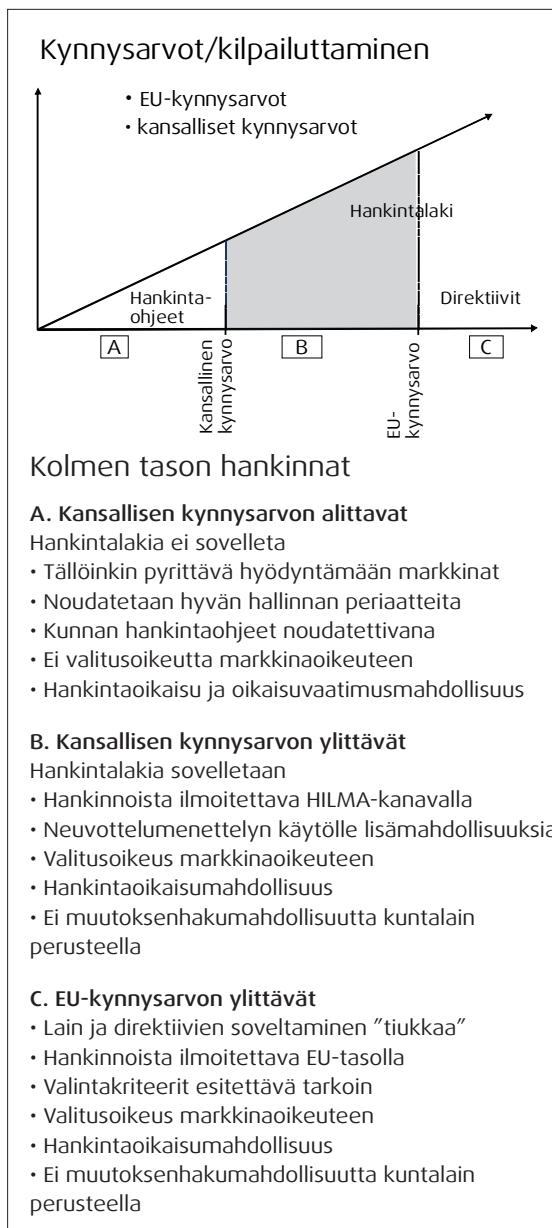
Erityisalojen hankintalain tarkoittamat EU-kynnysarvot ovat

- tavara ja palveluhankinnat 387 000 euroa
- urakat 4 845 000 euroa.

Kansalliset kynnysarvot alittaviin hankintoihin ei sovelleta pääsääntöisesti hankintalakia. Poikkeuksena on ainoastaan hankinta-oikaisua koskeva säännös. Vuoden 2010 oikeussuojasäännösten uudistuksessa uutena oikeussuojajakeinona käyttöön otettu hankinta-oikaisu ulotettiin koskemaan myös pienhankintoja. Näiden hankintojen kohdalla noudatetaan hyvää hankintamenettelyä jäljempänä mainittavalla tavalla.

Kansalliset kynnysarvot ylittäviin, mutta EU-kynnysarvot alittaviin hankintoihin sovelletaan hankintadirektiivejä osittain kevennettynä laista tarkemmin ilmenevällä tavalla. Näistä hankinnoista on ilmoitettava kotimaassa valtakunnallisella julkisten hankintojen sähköisellä kanavalla (HILMA), www.hankintailmoitukset.fi. Ilmoitusjärjestelmän toimivuudesta vastaa Edita Publishing Oy/Edita Oyj.

Hankinnoista julkisesti ilmoittamalla avoimuus ja markkinaehtoisuus paranevat yritysten saadessa paremmin tiedon suunnitelluista hankinnoista. Ilmoituskanava mahdollistaa yritysten osallistumisen kilpailuun laissa

säädetyin reunaehdoin. Hankintayksiköllä on kuitenkin mahdollisuus lain tarkoittamassa rajoitetussa menettelyssä valita parhaat yritykset kilpailuun ilmoittautuneiden eli osallistumishakemuksen tehneiden toimittajaehdokkaiden joukosta

Lain tarkoittamiin EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin sovelletaan hankintadirektiivien ja hankintalain edellyttämiä yksityiskohtaisia velvoitteita vastaavalla tavalla kuin aiemmin voimassa olleen hankintalain aikana. Tähän ryhmään kuuluvista hankinnoista tulee jatkossa ilmoittaa edellä mainitulla HILMA-kanavalla, kuten kansallisistakin hankinnoista. Hankintailmoitusta koskevat tiedot välitetään edelleen EU:n viralliseen lehteen (julkisten hankintojen lehteen) ja sähköiselle ilmoituskanavalle (TED-tietokanta). Hankintaa koskevat tiedot ovat näin samankaltaisesti EU-alueen kaikkien toimijoiden luettavissa.

Hankintaohje sisältää ohjeiden lisäksi eräitä määräyksiksi katsottavia normeja. Näin sen johdosta, että ohjeeseen on kunnallisen hankintatoimen yhtenäistämiseksi sisällytetty varsinaisten ohjeiden lisäksi eräitä hankintalain määräyksiä siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä hankintoja koskevan toiminnallisen kokonaiskuvan saamiseksi.

Julkisia hankintoja koskevia yleisiä EU-periaatteita sekä hankintalakia on noudatettava kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa siitä riippumatta, että niitä ei ole ohjeen yleisestä luonteesta johtuen voitu kokonaisuudessaan sisällyttää hankintaohjeeseen. Julkisia hankintoja valmistelevien ja niistä päättävien henkilöiden on tutustuttava asiaa koskeviin säädöksiin ja niiden liitteisiin siinä laajuudessa kuin tehtävät sitä edellyttävät.

7 Pätevät yritykset sekä laadukkaat ja ympäristöystävälliset hankinnat

Hankintamenettelyyn osallistuvia ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättömästi koko hankintaprosessin ajan. Hankinnoissa on otettava huomioon toimittajaehdokkaiden ja tarjouksen tekijöiden yleinen luotettavuus samoin kuin varmistettava tarjouksen tekijöiden taloudellinen asema sekä tekniset ja muut edellytykset tehtävän suorittamiseksi. *Yritysten soveltuvuuden (kelpoisuuden)* tarkistaminen korostuu, koska kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankkeissa kaikille yrittäjille annetaan mahdollisuus ilmoittautua kilpailuun jättämällä osallistumishakemus tai tekemällä tarjous käytetystä hankintamenettelystä riippuen. Hankintayksiköllä on kuitenkin oikeus hankintalaissa säädetyllä tavalla rajoittaa lopulliseen kilpailuun osallistuvien tai tarjousten vertailuun pääsevien yritysten määrää. Näin pyritään rajoitettua menettelyä käytettäessä varmistamaan, että kilpailuun (tarjouksen tekemiseen) osallistuvat vain hankintayksikön asettamat reunaehdot täyttävät pätevät yritykset. Vastaavasti avoimessa menettelyssä tarjousten vertailu suoritetaan vain kelpolliseksi osoittautuneiden yritysten tekemien tarjousten välillä.

Kilpailusta pois sulkeminen korostuu rajoitetussa menettelyssä, jota käytetään erityisesti palveluhankinnoissa ja urakoissa. Avointa menettelyä sovelletaan tyyppillisesti selkeissä tavarahankinnoissa, jos kysymys on yksiselitteisesti määriteltävistä

tuotteista, jolloin valinta voidaan suorittaa myös hintakilpailuna.

Eräs hankintamenettelyn tyypillisimmistä virheistä tapahtuu siinä, että yritysten kelpoisuus ja saatujen tarjousten tarjouspyynnönmukaisuus samoin kuin tarjousten pisteytys sekoitetaan keskenään. Hankintalaki edellyttää, että ennen tarjousten vertailua arvioidaan yritysten kelpoisuus edellä mainitulla tavalla. Vain hankintayksikön asettamat soveltuvuus- eli kelpoisuusrajat ylittävien tarjousten tekijöiden tarjoukset voidaan ottaa tarjousvertailuun. Yritysten kelpoisuutta ei saa EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa myöskään ottaa huomioon tarjousten vertailu-aikaisessa pisteytyksessä. Poikkeuksena tästä on kuitenkin EU-kynnysarvot alittavat hankinnat. Hankintalain 72 §:n mukaan palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa vertailuperusteina voidaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Hankintatoimi on kokonaisvaikutuksiltaan liiketoimen kaltaista. Hankinnoissa on pyrittävä hankintayksikön kannalta mahdollisimman edulliseen lopputulokseen laatua unohtamatta. Laadun huomioiminen korostuu erityisesti kilpailua edeltävässä tavarantoimituksen ja palvelun ominaisuuksien määrittelyssä sekä rakennustyön suunnittelussa. Tilajalla on täydellinen mahdollisuus arvostaa hyvää laatua. Valintaperusteeksi voidaan halvimman hinnan sijasta asettaa tarjousten kokonaistaloudellinen edullisuus, jolloin tarjousten laadulliset ominaisuudet korostuvat.

Hankinnan tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellinen edullisuus edellyttävät suunnitelmallisuutta, taloudellisuutta ja *kestävän kehityksen* periaatteiden huomioon ottamista. Hankintayksikön on aiheellista kiinnittää huomiota muun muassa ympäristölle mahdollisimman vähän haittaa tuottaviin tuotteisiin ja aineisiin, tavaroitten ja muun materiaalin kuljetukseen, pakkauksiin, varastointiin ja jätehuoltoon eli tuotteen koko elinkaareen. Toiminnassa on pyrittävä välttämään ympäristövahinkoa aiheuttavien aineiden ja tuotteiden käyttöä sekä mahdollisuuksien mukaan haettava vaihtoehtoja mainitun vaaran pienentämiseksi tai eliminoimiseksi kokonaan. Tällöin on aiheellista ottaa huomioon tuotteen koko elinkaari valmistuksesta, käytöstä ja kierrätyksestä aina jätteen käsittelyyn asti.*

Korkeaan laatuun ei päästä yksinomaan hankintayksikön tai sen käyttämien asiantuntijoiden oman tietämyksen varassa. Tarkoituksenmukaisen hankintamenettelyn valinnan myötä voidaan lisätä innovaatioiden mahdollisuutta. Tähän pyritään muun muassa kilpailullisen neuvottelumenettelyn avulla. Innovaatioiden mahdollisuus on saavutettavissa mm. KVR-tyyppisissä hankkeissa, jota konseptia voidaan toteuttaa perinteisen rakentamisen ohella kaikenlaisessa hankintatoiminnassa.

Hankintoihin liittyviä laatuksymyksiä on käsitelty jäljempänä hankintaohjeen kohdassa 1.4, Laatuvaatimukset.

---

* Valtioneuvoston periaatepäätös 8.4.2009 kestävät julkiset hankinnat. Päätöksessä kannustetaan julkisen sektorin toimijoita kestäviin hankintoihin kaikilla toimintasektoreilla.

8 Oikeusturvakeinot

Meneteltäessä kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintalain vastaisesti, kilpailuun osallistuneella ehdokkaalla tai tarjoajalla on mahdollisuus valittaa hankintapäätöksestä markkinaoikeuteen. Erityisalojen hankintalain tarkoittamissa teknisiä peruspalveluja (vesi-, energia-, liikenne- ja postipalvelut) koskevilla hankinnoissa markkinaoikeuden toimivalta alkaa kuitenkin vasta EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

Mikäli hankintakilpailua ei ole lainkaan toteutettu, asian voi saattaa markkinaoikeuden tutkittavaksi myös kyseisellä toimialalla toimiva ja kilpailun ulkopuolelle jäänyt yritys samoin kuin julkisia hankintoja hankintalain mukaan valvova ministeriö samoin kuin hankintaan avustusta myöntäneet tahot. Virheellisen hankintamenettelyn seurauksena markkinaoikeudella on mahdollisuus hankintalaista ilmenevin perustein muun muassa kumota päätös tai velvoittaa hankintayksikkö suorittamaan hyvitysmaksua kilpailussa hävinneelle yritykselle laista ilmenevin perustein.

Hankintalain muutos lisää markkinaoikeuden toimivalta hankinta-asioissa. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa markkinaoikeudella on mahdollisuus todeta *hankintasopimus tehottomaksi*, mikäli hankinta on suoritettu ilman kilpailua suorana hankintana eikä hankinnasta ole tehty laissa tarkemmin säänneltyä hankintailmoitusta. Vastaavasti hankintasopimus voidaan todeta tehottomaksi, jos hankintayksikkö ei ole hankintapäätöksen jälkeen noudattanut laissa mainittua odotusaikaa.

Niissä tilanteissa, joissa hankintasopimuksen julkistaminen tahottomaksi olisi seuraamuksena liian ankara, markkinaoikeus voi vaihtoehtoisesti määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle *seuraamusmaksun* tai lyhentää jo tehdyn hankintasopimuksen kestoaikaa päättymään aikaisemmin kuin sopimus alun perin edellyttäisi. Hankintalaissa on yksityiskohtaiset määräykset siitä, millä edellytyksillä markkinaoikeus voi eri seuraamuksia käyttää.

Välttääkseen hankintalain mahdollistamat seuraamukset hankintayksikön on syytä keskittyä vain hyvään hankintaan eli toteuttamaan hankinta noudattaen hankintalain mukaisia kilpailuttamisperiaatteita. Hankintayksikön kannalta ei ole niinkään olennaista, millä reunaehdoilla milloinkin erilaiset seuraamukset tulevat toteutettavaksi, koska niistä päättäminen on markkinaoikeuden toimivallassa. Sen sijaan hankintayksikön tulee keskittyä oman toimivaltansa puitteissa tehtäviin ratkaisuihin hankintaprosessin aikana. Olennaista on tällöin muun muassa tehtävän mahdollisimman neutraali määrittäminen, tarkoituksenmukaisen hankintamenettelyn valinta sekä kilpailuttamiseen soveltuvan valintaperusteen ja arviointikriteerien esittäminen, jotta saadaan aito tarjouskilpailu aikaan.

Hankintalain uusien oikeussuojasäännösten seurauksena markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla (HankL 102 §). Tätä muutosta pidetään käytännössä tärkeänä, koska hankintamenettely on periaatteessa erittäin yksityiskohtaisesti säänneltyä, jota koskevien seikkojen ei tule olla kilpailuttamisen osalta yleisen kunnallispoliittisen

arvioinnin kohteena. Poliittinen kannanotto tulee suorittaa aikaisemmin siinä vaiheessa, kun tehdään erilaisia valintoja palvelujen tuottamistavoista tai hankinta- ja kilpailustrategioista, joita on käsitelty tämän teoksen johdanto-osan kohdassa 3.

Vaikka hankintapäätöksiin ei voida kuntalain mukaan hakea muutosta kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa, tällainen mahdollisuus on kuitenkin kynnysarvot alittavissa ns. pienhankinnoissa. Kunnallisen muutoksenhakujärjestelmän sallittavuuden erilaisuus hankinnan arvon perusteella on epä johdonmukaista. Laissa olevaan ratkaisuun on päädytty lähinnä sen johdosta, että kansallisen kynnysarvon alittavia eli pienhankintoja koskevien hankintapäätösten arviointiin ei olisi jäänyt ulkopuolista toimielintä, joka ratkaisisi hankintapäätöstä koskevan erimielisyyden. Pienhankinnoissa on edelleen mahdollista hakea muutosta kuntalain mukaisin muutoksenhakukeinoin eli käytännössä oikaisuvaatimuksin. Sen johdosta annettavaan päätökseen voi hakea muutosta kunnallisvalituksin hallinto-oikeudelta. Pienhankinnoissa on mahdollista käyttää myös hankintalain mukaista hankintaoikaisua, jota käsitellään jäljempänä.

Hallintotoiminnassa kuntalain ja hallintolain perusteella noudatettavat avoimuuden, objektiivisuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteet vastaavat tavoitteeltaan julkisista hankinnoista annetun lain edellyttämää lähtökohtaa tasapuolisesta ja syrjimättömästä menettelystä hankintoja toteutettaessa. Vaikka hankintalakia ei sovelleta kansallisen kynnysarvon alittaviin hankintoihin, nämä pienetkin hankinnat on toteutettava siten, että otetaan huomioon hallinnon yleiset periaatteet tasapuolisuudesta ja syrjimättömyydestä asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sama periaate tulee välillisesti myös EY:n perustamissopimuksen velvoitteista markkinoiden hyödyntämiseksi ja kilpailun toteuttamiseksi julkisissa hankinnoissa. Käytännössä hyvän hankinnan periaatteet eivät tunne olennaisia menettelytapaoeroja eri kokoisissa hankinnoissa. Hankintayksiköllä on kuitenkin oikeus ja velvollisuus suhteuttaa toimintansa eri kokoisten hankintojen asettamiin vaatimuksiin.

Hankintalain oikeussuojasäännösten uudistamisen eräs keskeisimmistä muutoksista on hankintaoikaisu järjestelmän luominen. Hankintalain mukaan hankintayksikkö voi itse poistaa virheellisen päätöksensä tai peruuttaa muun toimenpiteen, jolla on oikeudellisia vaikutuksia ehdokkaan tai tarjoajan asemaan ja ratkaista asian uudelleen hankintaoikaisun perusteella, jos päätös tai toimenpide perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen. Hankintaoikaisu muistuttaa toisaalta kuntalain mukaista oikaisuvaatimusta ja toisaalta hallintolain tarkoittamaa itseoikaisua. Kuitenkin hankintaoikaisun kohdalla on kysymys vain hankintalain tarkoittamasta erityisestä oikeussuojakeinosta. Hankintaoikaisu voi tulla vireille asianosaisen vaatimuksesta tai hankintayksikön omasta aloitteesta. Asianosaisen on esitettävä vaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut tiedon hankintapäätöksestä tai hankintaa koskevasta muusta toimenpiteestä. Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai toimenpiteen korjattavakseen 60 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai toimenpide on tehty.

Tämän teoksen liiteosassa on ohjeet oikaisuvaatimuksen ja hankintaoikaisun tekemiseksi samoin kuin valitusosoitusmalli markkinaoikeuteen tehtävää valitusta varten.

X:n kunnan/kuntayhtymän yleiset hankintaohjeet

Hyväksytty kaupunginhallituksen / kunnanhallituksen / kuntayhtymän hallituksen päätöksellä.....2010.

Määritelmiä ja käsitteitä

1. Hankinta

Tavaroiden ja palvelujen ostamista sekä urakalla teettämistä taloudellista vastiketta vastaan oman organisaation ulkopuoliselta toimijalta.

2. Hankintasopimus

Hankintasopimuksella tarkoitetaan hankintakilpailun jälkeen tehtävää kirjallista sopimusta. Hankintasopimuksen perusteella tehdään tarvittaessa erillisiä tavara- tai palvelutilauksia, jotka on erotettava hankinnan kilpailuttamisesta. Erilaiset tilaukset ovat aiemmin tehdyn hankintapäätöksen ja sopimuksen konkreettista täytäntönpäytäntöä. Kuitenkin on huomattava, että pienhankinnoissa ja suoraan hankinnoissa voi tapahtua tilauksia ilman kilpailutusta.

3. Hankintayksikkö

Hankintalain määritellyt toimija (tilaaja), jonka tulee hankinnoissaan noudattaa hankintalain säännöksiä. Hankintayksikkö on hankinnan suorittava organisaatio, jota edustaa esimerkiksi kunnan tai kuntayhtymän toimielin tai viranhaltija. Hankintayksikkö tai siihen kuuluva organisaatio toimii hankinnassa sopimuksen tekijänä ja tilaajana.

4. Yhteishankintayksikkö

Hankintayksiköiden perustama toimija, joka hankkii kilpailuttaen sen suoraan tai välillisesti omistaville ja yhteishankintayksikön toimintaan liittyneille hankintayksiköille tavaroita tai palveluja tai tekee näille tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä.

5. Sidosyksikkö

Hankintayksikköön sidossuhteessa (esim. kuntakonserni) oleva oikeudellisesti itsenäinen yksikkö. Sidosyksikköhankintoja ei tarvitse kilpailuttaa. EU-kynnysarvot ylittävistä sidosyksikköhankinnoista on käytännössä ilmoitettava HILMA-kanavalla laissa säädetyllä tavalla.

6. Tilaaja

Hankintayksikkö, joka toimii hankintalain tarkoittamana hankinnan kilpailuttajana (ks. hankintayksikkö).

Tilajaksi kutsutaan myös hankintasopimuksen toteuttamiseen liittyvän tavaran, palvelun tai rakennustyön tilaajaa samoin kuin suorassa hankinnassa toimivaa hankintayksikön edustajaa (vrt. ostaja).

7. Tilaaja-tuottaja

Hankintalain tarkoittamasta tilaajasta on erotettava hallinnon organisointiin liittyvät tilaaja-tuottaja -käsitteet ja -järjestelmät. Niiden puitteissa hankinnat voidaan toteuttaa kunnan sisäisenä tilaamisena ja tuottamisena tai niin, että organisaatiossa tilaajana tai tuottajana toimivan organisaation edustaja suorittaa hankintalain tarkoittaman kilpailuttamisen laissa säädettyllä tavalla.

8. Ehdokas

Toimittaja, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua tarjouskilpailuun tai jolta on pyydetty tarjous.

9. Tarjoaja

Toimittaja, joka on jättänyt tarjouksen.

10. Toimittaja

Tavaran toimittaja, palvelun tuottaja tai urakoitsija, joka tarjoaa markkinoilla tuotteitaan tai palveluitaan. Toimittajaksi kutsutaan myös hankintakilpailun voittanutta tilaajan sopijakumppania, joka vastaa hankintasopimuksesta.

11. Tuottaja

Ks. toimittaja

12. Ostaja

Hankinnan tai ostotapahtuman käytännön toteuttaja hankintayksikön edustajana.

13. Hankintasopimus

Osapuolten yhtäpitävä tahdonilmaisu hankinnasta ja sen ehdoista. Hankintasopimus koskee tavaran toimittamista, palvelun suorittamista tai rakennustyön tekemistä. Hankintalaissa hankintasopimukseksi kutsutaan osapuolten välistä kirjallista sopimusta.

14. Tavarahankintasopimus

Sopimus, joka koskee irtaimen tavaran ostoa, vuokraamista tai leasingvuokraamista perinteisin sopimuksin taikka puitesopimuksin, puitejärjestelyin tai osto-optioin. Tavarahankintasopimus voi lisäksi koskea hankintaan liittyvää kokoamis- ja asennustyötä.

15. Palveluhankintasopimus

Sopimus, joka koskee pääosin palvelun ostamista.

16. Rakennusurakkasopimus

Sopimus, joka koskee pääasiassa rakennustyön suorittamista rakennuskohteessa. Rakennusurakka voi olla talon-, maan- tai vesirakennustöiden muodostama taloudellinen tai tekninen kokonaisuus.

17. Puitesopimus

Sopimus, joka tehdään yhden tai useamman tavarantoimittajan tai palvelutoimittajan taikka urakoitsijan kanssa ja jossa sovitaan tietyn ajan kuluessa tehtäviin hankintoihin sovellettavista hinnoista, määristä tai muista ehdoista. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, joissa sovelletaan hankintalakia, puitesopimuksia kutsutaan puitejärjestelyiksi (ks. puitejärjestely)

18. Käyttöoikeussopimus

Palvelua tai rakennusurakkaa koskeva sopimus, jossa palvelun tai rakennustyön vastikkeena on joko toteutettavan palvelujärjestelmän (esim. vesijohtoverkoston) käyttöoikeus tai rakennettavan kohteen käyttöoikeus taikka tällainen oikeus ja maksu yhdessä.

19. Kumppanuussopimus

Sopimustyyppi, jossa korostuu sopijapuolten yhteistyö ja jonka puitteissa pyritään löytämään uusia innovaatioita. Kumppanuussopimus on yleensä pitkäkestoinen.

20. Hankintaohjelma

Hankinnassa mahdollisesti käytettävä asiakirja, jossa määritellään toteutettavaan hankintaan liittyvät, tarjouspyyntöä täydentävät kaupalliset ehdot (vrt. urakkaohjelma).

21. Urakkaohjelma

Rakennusurakkaan liittyvä kaupallinen asiakirja (vrt. hankintaohjelma), jossa määritellään mm. hankkeen sopimusoikeudelliset velvoitteet.

22. Hankintamenettelyt

Hankintalaissa mainitut erilaiset tavat (esim. avoin ja rajoitettu menettely) toteuttaa hankintakilpailu.

23. Avoin menettely

Hankintamenettely, jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen.

24. Rajoitettu menettely

Hankintamenettely, jossa hankintayksikkö pyytää tarjouksen valitsemiltaan ehdokailta eli rajoitetulta määrältä ehdokkaita hankintalain mukaisesti.

25. Neuvottelumenettely

Hankintamenettely, jossa hankintayksikkö hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä mainituin tavoin kilpailuttaa ja erityisin perustein neuvottelee yhden tai useamman toimittajan kanssa sopimuksen ehdoista.

26. Kilpailullinen neuvottelumenettely

Hankintamenettely, jossa hankintayksikkö neuvottelumenettelyä muistuttavalla tavalla eri vaiheiden kautta valitsee hankkeen toteuttajan ja neuvottelee sopimusehdot.

27. Puitejärjestely

Puitesopimukseen kuuluva hankintalaissa mainittu erityinen menettely hankinnan toteuttamiseksi. Puitejärjestelyyn valittujen yritysten välillä on mahdollista sopimuskauden aikana pitää ns. jatko- eli minikilpailutus yritysten keskinäisen toimintuksellisen aseman uudelleenarvioimiseksi hinnan tai laadullisten ominaisuuksien perusteella.

28. Suorahankinta

Hankintamenettely, jossa hankinta tehdään ilman tarjouskilpailua yhdeltä tai usealta toimittajalta.

29. Tarjouskilpailu

Hankintaprosessin vaihe, jolla hankintayksikkö pyrkii tarjouspyynnöllä löytämään edullisimman toimittajan.

30. Suunnittelukilpailu

Menettely, jossa hankintayksikkö voi hankkia suunnitelman tai mallin, jonka erityinen tuomaristo valitsee kilpailun perusteella (vrt. suunnitteluhankinta).

31. Suunnitteluhankinta

Suunnittelutehtävän (esim. kaavoitus- ja rakennussuunnittelu) toteuttamiseksi suoritettava palveluhankinta kilpailuttamalla ilman erityisen tuomariston käyttämistä (ks. suunnittelukilpailu).

32. Urakkakilpailu

Menettely, jossa hankintayksikkö pyrkii kilpailuttamalla löytämään edullisimman rakennustyön toteuttajan.

33. Rakennusurakka

Sellainen talonrakennus tai muu rakennustyö, joka muodostaa taloudellisen tai teknisen kokonaisuuden.

34. Kynnysarvo

Hankintalaista ilmenevä ilmoitusvelvollisuuden euromääräinen arvonlisäveroton vähimmäisarvo. Kynnysarvo voi olla kansallinen kynnysarvo tai EU-kynnysarvo. Näiden arvojen ylittävissä hankinnoissa noudatetaan hankintalaissa säädettyjä yksityiskohtaisia määräyksiä (vrt. raja-arvo).

35. Raja-arvo

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä, mutta EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa neuvottelumenettelyn käytön sallittavuuden rajat osoittava euromäärä (vrt. kynnysarvot).

36. Ennakkoilmoitus/kausi-ilmoitus

Ilmoitus tulevan vuoden aikana suunnitelluista, EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoista.

37. Hankintailmoitus

Ilmoitus, jolla annetaan mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuun tai tehdä osallistumishakemus.

38. Jälki-ilmoitus

Hankintasopimuksen jälkeinen ilmoitus voittaneesta tarjouksesta EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa.

39. Tilastoilmoitus

Kauppa- ja teollisuusministeriön ohjeiden mukainen ilmoitus hankinnasta.

40. Osallistumishakemus

Hakemus, jolla ehdokas (yritys ym.) pyytää saada osallistua tarjouskilpailuun.

41. Tuoteryhmä

Euroopan yhteisöjen tilastollisen tuotenimikkeistön (CPV) mukainen tavarantoiminnan tai urakkatyön tekninen ryhmittely viitenimikkeistöin ja numeroin (hankintasanasto).

42. Tekninen eritelmä

Toteutettavan hankinnan tarkoittaman tehtävän määrittelyssä käytettävä yhdenmu-kaistettu tai tunnustettu standardi taikka eurooppalainen tekninen hyväksyntä.

43. Toimittajarekisteri

Hankintayksikön tai muiden hankintayksiköiden tai yhteisöjen ylläpitämä rekisteri, johon hyväksytään ne tavarantoimittajat ja palvelujen tuottajat sekä urakoitsijat, jotka täyttävät hankintayksikön asettamat yleiset rekisteröintiehdot.

1 Yleistä

1.1 Hankintaohjeiden soveltaminen

Sen lisäksi, mitä julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007) eli hankintalais- ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetussa laissa (349/2007) eli erityisalojen hankintalaisissa ja niitä täydentävissä säädöksissä, kuntalaisissa ja hallintolaisissa säädetään sekä kunnan talous- säännössä määrätään, noudatetaan kunnan ja kuntakonserniin kuuluvien hankintayksiköiden hankinnoissa näitä ohjeita.

Hankintalain tarkoittamalla hankinnalla tarkoitetaan organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä.

Hankinnalla ei tarkoiteta kuitenkaan esimerkiksi kiinteän omaisuuden hankintaa ja vuokrausta saatika kiinteän omaisuuden myyntiä. Hankinnaksi ei katsota myöskään lainan hankintaa, kun taas rahoituspalveluiden hankinta on hankintalain alaisen kilpailuttamisen piirissä.

Hallinto-organisaation tai kuntakonsernin sisäisissä hankinnoissa ei ole kilpailuttamisvelvollisuutta. Näissäkin hankinnoissa voidaan kuitenkin soveltuvin osin noudattaa hankintaohjeita, varsinkin jos hankintayksikössä sovelletaan ns. tilaaja-tuottaja- järjestelmää. Hankinnan säilyminen kuntakonsernin sisäisenä sidosyksikö-hankintana arvioidaan hankintalain 10 §:n ja oikeuskäytännön perusteella.

Vastaavasti hankintalain mukaan arvioidaan, onko kuntien yhteistoiminnan kohdalla kysymys kaupallisesta taloudellista vastiketta vastaan tapahtuvasta hankinnasta vai laaja-alaisemmasta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä yhteistoiminnasta.

Hankinnat jakaantuvat taloudellisen arvon perusteella **kolmeen eri ryhmään**

- 1) hankintalaisissa tarkoitettujen kansalliset kynnsarvot alittaviin eli pienhankintoihin
- 2) kansalliset kynnsarvot ylittäviin eli kansallisiin ja
- 3) EU-kynnsarvot ylittäviin eli EU-hankintoihin.

Kunnan yleisiä hankintaohjeita sovelletaan kaikkiin kunnan hankintoihin. Käytännössä ohjeiden merkitys korostuu kansalliset kynnsarvot alittavien hankintojen kohdalla, joihin ei sovelleta hankintalain velvoitteita. Kokonaiskuvan saamiseksi

hankintatoiminnasta hankintaohjeessa annetaan toimintaohjeita myös kansalliset kynnysarvot ylittäviin hankintoihin, joiden kohdalla on lisäksi otettava huomioon hankintalain ja -asetuksen yksityiskohtaiset velvoitteet.

1.2 Yleiset hankintaperiaatteet

Hankinnat on suoritettava taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Hankinnoissa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet (HL 2 §). Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin sen mukaan kuin tarjouspyynnössä on esitetty.

Hankinnoissa on noudatettava hankinnan suuruudesta riippumatta avoimuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatteita. Tarjoajaehdokkaita ja tarjouksentekijöitä on kohdeltava sekä saatuja tarjouksia on käsiteltävä näiden periaatteiden mukaisesti hankintaprosessin eri vaiheissa.

Hankinnoissa noudatettavasta sopimusmenettelystä on säädetty erikseen muun muassa oikeustoimilaisissa ja kauppalaissa. Oikeustoimilain periaatteista poiketen hankintalain tarkoittama hankintasopimus syntyy vasta sopimuksen allekirjoittamisella.

Hankintasopimukset voidaan laatia käyttäen hyväksi julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja tai muita hankinnan laadun edellyttämiä palvelu- tai rakennusalan yleisiä sopimusehtoja. Sopimusehtoja käytettäessä on varmistauduttava niiden soveltuvuudesta kyseiseen hankintaan.

Kunnallishallinnossa käytetyistä yleisistä sopimusehdoista mainittakoon

- JYSE 2009, tavarat ja palvelut
- JIT 2007, ICT-hankinnat
- YSE 1998, rakennusurakkasopimukset
- KSE 1995, konsulttisopimukset
- KE 2008, kone- ja kuljetuspalvelut.

1.3 Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö

Kunnan/kuntayhtymän ja kuntakonserniin kuuluvan muun hankintayksikön tulee päättää, mitkä hankinnat toteutetaan hajautetusti, hajakeskitetysti tai keskitetysti. Eri vastualueiden tarvitsemat samankaltaiset tuotteet tai palvelut tulee mahdollisuuksien mukaan hankkia keskitetysti organisaation puitteissa. Yhteishankintojen toteuttamistavasta ja yhteishankinnoin hankittavista tavaroista päättää kunnanhallitus, jollei johtosäännöllä ole toisin määrätty.

Hankinnoissa on pyrittävä tarkoituksenmukaiseen yhteistyöhön hankintarenkaita ja/tai hankintalain tarkoittamia yhteishankintayksiköitä käyttäen. Hankintarenkaita käytettäessä kunnan/kuntayhtymän ja kuntakonserniin kuuluvan muun hankintayksikön edustajien toimivaltuudet määrätään yhteistoimintasopimuksilla,

johtosäännöillä ja niihin perustuvilla päätöksillä.

Yksinkertaisimmillaan yhteistyö voi olla vain niin sanottua konsultatiivista yhteistyötä, jossa kukin hankintayksikkö muodollisesti toimii erikseen, mutta hankinnoissa pyritään löytämään yhteisiä toimintalinjoja. Yhteistyötä voidaan myös syventää esimerkiksi niin, että hankintayksiköt pyytävät yhdessä samansisältöisin tarjouspyynnöin tarjouksia ja sitoutuvat siihen päätösehdotukseen, joka yhteisesti kilpailun perusteella valmistellaan. Hankintayksiköt kuitenkin tekevät päätöksen tällöin muodollisesti itsenäisenä noudattaen yhteisesti hyväksyttyä päätösuositusta.

Yhteistoimintaa voidaan tehostaa antamalla toisen kunnan (ns. isäntäkunnan) viranomaiselle pysyvä oikeus tehdä päätöksiä yhteishankinnoissa. Kysymys on tällöin hankintaorganisaatiosta päättämisestä. Toimivallan antamisessa toiselle kunnalle tulee noudattaa kuntalain määräyksiä. Mikäli sen sijaan on kysymys yksittäisen tavara- tai palveluerän hankkimisesta yhteishankintana alueellisen tai valtakunnallisen yhteishankintayksikön toimesta, kysymys ei ole hankinnan organisoinnista, vaan kilpailutamispalvelun hankinnasta, jota koskevasta toiminnasta on säädetty hankintalain 11 §:ssä.

Hankintalain 11 §:n tarkoittamat yhteishankintayksiköt on perustettava ja niiden tehtävät määrättävä lain edellyttämällä tavalla. Hankintayksiköt voivat tällöin käyttää hyväkseen perustetun yhteishankintayksikön kilpailuttamia puitejärjestelyjä. Yhteishankintayksiköt voivat kilpailuttaa myös hankintayksiköiden tarvitsemia erillisiä tavaraeriä, palveluja tai rakennustöitä.

1.4 Laatuvaatimukset

1.4.1 Yleiset laatuvaatimukset

Hankintayksikön tulee päättää hankittavan tavaran, palvelun ja rakennustyön sisällöstä, laajuudesta ja laadusta. Laadun määrittäminen tapahtuu kunkin toiminta-alueen erityistarpeiden pohjalta. Hankintayksiköllä on perusvastuu siitä, että laatuvaatimukset asetetaan riittävän korkeiksi.

Hankinnan sisällön määrittely, jota käsitellään tarkemmin tämän hankintaohjeen kohdassa 4.2, on hankintaprosessin tärkein vaihe. Sisältövaatimuksilla määritellään tarvittaessa yksityiskohtaisesti tuotteen, palvelun tai rakennustyön laatu (hankinnan peruslaatuvaatimukset).

Hankinnoissa on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan *kestävä kehitys*, tuotteiden ja niiden pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset ja -kuormitukset sekä kierrätysmahdollisuudet tavaran tai rakennusmateriaalin koko elinkaaren aikana.

Tavara- ja palveluhankinnat on pyrittävä kohdistamaan *yleisesti saatavilla oleviin malleihin* ja laatuihin. Hankinnoissa on vältettävä tarpeettomia rinnakkaistuotteita. Tuotteen tai palvelun yleispuolella on merkitystä paitsi kilpailuun myötävaikuttavana tekijänä myös sillä, että hankintayksikkö ei tule väärällä tavalla sidotuksi ainoan toimittajan tuotteisiin. Väärällä sidonnaisuudella on merkitystä erityisesti ICT-alan hankinnoissa.

Hankinnoissa on huolehdittava siitä, ettei laatuvaatimuksia aseteta korkeammiksi, kuin mitä kulloinkin on tarpeellista. Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatu koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankkeen yksityiskohdista. Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitettyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjosten vertailussa, vaikka myöhemmin havaittaisiin, että jonkun yrityksen esittämällä reunaehdoilla voitaisiin saavuttaa parempi lopputulos.

Mikäli hankintoja vertailtaessa ilmenee, että laatuvaatimukset on määritelty hankintayksikön tarpeiden kannalta epätarkoituksenmukaisesti tai muuten puutteellisesti, niin tällöin hankinta voidaan käytännössä keskeyttää. Sen jälkeen joudutaan määrittelemään tuote tai palvelu uudestaan ja aloittamaan tarjouskilpailu alusta. Hankintayksikkö joutuu aina harkitsemaan hankinnan sisällön perusteella, onko hankinnan keskeyttämisen sijasta tarkoituksenmukaisempaa päästä hankinnassa nopeasti eteenpäin ja siirtyä lain sallimissa puitteissa neuvottelumenettelyyn.

Tarjouspyynnössä esitettävät laatu koskevat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi:

- toimittajan toiminnallisia valmiuksia, ellei niitä ole voitu ottaa riittävästi huomioon jo yrityksen kelpoisuutta arvioitaessa
- tavaraan, palveluun tai rakennustyöhön kohdistuvia ominaisuuksia
- yrityksen innovaatiokykyä
- laadunvarmistusta tai laatujärjestelmää
- sovellettavia standardeja
- teknisiä erityisvaatimuksia
- koulutusta, kokemusta
- ympäristövaikutuksia
- energian säästöä
- huoltoa
- kestäväää kehitystä.

Tehtävän sisältöä koskevan laadunmäärittelyn ohella suoritukseen laatuun vaikuttaa erityisesti palveluhankinnoissa ja urakoissa olennaisesti hankinnan toteuttavan yrityksen yleinen ammattitaito (soveltuvuus/kelpoisuus) ja laatujärjestelmä tai muu laadunvarmistustapa. Yrityksen soveltuvuutta koskeviin kysymyksiin hankintayksikön tulee kiinnittää huomiota valittaessa yrityksiä tarjouskilpailuun rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyissä. Avoimessa menettelyssä tarjoajien kelpoisuuteen voidaan myös kiinnittää huomiota, joskin toimittajien ominaisuuksia arvioidaan vasta tarjosten jättämisen jälkeen.

1.4.2 Tekniset eritelvät

Jos tarjouspyyntöasiakirjat sisältävät tavaran ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, kuten teknisiä eritelmiä, ne tulee laatia noudattaen EU:n puitteissa vahvistettua

yleistä hankintasanastoa ja viitenumerointia (CPV). Hankintasanasto perustuu EU:n parlamentin ja neuvoston asetukseen n:o 2195/2002 sekä direktiivin muutoksista johtuvaan sittemmin annettuun Komission asetukseen (EY) n:o 213/2008. Hankintasanastoa käytetään hankinta-asetuksen mukaisesti suppeammin EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa verrattuna ne ylittäviin hankintoihin. Hankintasanasto on käytännössä löydettävissä hankintailmoituslomakkeiden tiedostoista (www.hankintailmoitukset.fi) ja Creditan hankintailmoituslomakkeiden täyttöohjeista (www.credit.fi). Hankintailmoituksissa käytettävät uudet CPV-koodit on vahvistettu laeilla 797 ja 798/2008.

Tehtävän määrittelyä koskevia teknisiä eritelmiä ei saa laatia siten, että ainoastaan tietyn valmistajan tuote voi tulla kysymykseen. Yritysten tasavertaisen ja syrjimättömän kohtelun mahdollistamiseksi tiettyyn tavaramerkkiin viittaaminen on poikkeuksellisesti sallittua ainoastaan, jos mainintaan liitetään ilmaisu ”tai vastaava”. Yksittäiseen tuotemerkkiin viittaaminen saattaa olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun hankitaan tuotteita tai palveluja, jotka pitää saada yhteensopiviksi jo olemassa oleviin laitteisiin tai toimintakonsepteihin. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa viittaaminen tietyn valmistajan tuotteisiin edellyttää tarkempia erityisperusteita.

Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tekninen eritelmä määritellään ensisijaisesti viittaamalla joko eurooppalaisten standardien mukaisiin kansallisiin standardeihin tai eurooppalaisiin teknisiin hyväksyntöihin tai eritelmiin hankintalain mukaisesti.

1.5 Laadunvarmistus ja -valvonta

Tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu määritellään lähtökohtaisesti tarjouspyynnössä ja sen teknisissä liitteissä. Tilaaja voi tämän lisäksi edellyttää, että tavaran tai palvelun toimittaja taikka urakoitsija noudattaa tuotteiden valmistuksessa tai palvelusten toimittamisessa taikka rakennustyössä yleisesti hyväksyttyä laatu- tai muuta järjestelmää.

Tilaaja voi laatujärjestelmän sijasta edellyttää toimittajalta muuta dokumentoitua laadunvarmistusta.

Laadunvarmistuksen kohdalla voidaan viitata eri toimialoja koskevien yleisten sopimusehtojen mahdollisiin laadunvarmistusta koskeviin määräyksiin.

Sopimussuhteen aikana tilaajan tulee mahdollisesta laadunvarmistusjärjestelmästä riippumatta seurata, että tuottaja täyttää sopimuksen edellyttämät laatuvaatimukset.

1.6 Saatavuus ja varastointi

Jos tavaraa on jatkuvasti kohtuuhintaan saatavissa, tarpeetonta varastointia on vältettävä. Hankintayksikön oma käyttövarasto on muutoinkin mitoitettava niin, että se on kustannusten ja toiminnan kannalta on optimaalinen. Hankinnasta ja varastoinnista poikkeusoloja varten (velvoitevarastointi) on säädetty erikseen.

2 Hankintamenettelyt

Hankintalaki sisältää direkttiivien mukaisen kynnyksiarvon lisäksi kansallisen kynnyksiarvon. Julkiset hankinnat jakautuvat kolmeen eri ryhmään niiden taloudellisen arvon perusteella seuraavasti:

- a) kansallisen kynnyksiarvon alittavat (= pienhankinnat)
- b) kansallisen kynnyksiarvon ylittävät (= kansalliset hankinnat)
- c) EU-kynnyksiarvon ylittävät hankinnat (= EU-hankinnat).

Eri hankintamenettelyjen käytettävyys riippuu mm. hankinnan taloudellisesta arvosta. Jäljempänä käsitellään hankintamenettelyjen käytön edellytyksiä eri suuruisissa hankinnoissa.

2.1 Hankintamenettelyt kansallisen kynnyksiarvon *alittavissa* hankinnoissa eli pienhankinnoissa

2.1.1 Yleistä

Kansallinen kynnyksiarvo on

- 30 000 euroa tavara- ja palveluhankinnoissa,
- 100 000 euroa terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen hankinnoissa sekä eräissä työvoimapalveluihin liittyvissä koulutuspalveluiden hankinnoissa ja
- 150 000 euroa rakennusurakoissa.

Kansallisen kynnyksiarvon alittaviin hankintoihin eli pienhankintoihin ei sovelleta hankintalakia muutoin kuin hankinta-oikaisua koskevan muutoksenhakusäännöksen osalta (HankL 83 §).

Näissä hankinnoissa hankintamenettelyn valinta on hankintayksikön harkinnassa. Pienhankinnoissa on kuitenkin yleensä perusteltua noudattaa vastaavankaltaisia hankintamenettelyjä kuin arvoltaan suuremmissa hankinnoissa. Menettelytavan valinnan ja hankintapäätöksen ei tarvitse kuitenkaan olla samalla tavalla perusteltu kuin hankintalakia sovellettaessa kynnyksiarvot ylittävissä hankinnoissa.

Hankinta suoritetaan pääsääntöisesti avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen saatuihin tarjouksiin perustuen. Neuvottelumenettelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään silloin, kun tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole hank-

keen erityinen laatu tai vähäisyys huomioon ottaen perusteltua esimerkiksi kilpailutamisesta johtuvien kustannusten tai siihen kuluvan ajan johdosta.

2.1.2 Hankinnat kilpailuttaen

Avoim menettely

Avoimessa menettelyssä hankinnasta ilmoitetaan julkisesti hankintayksikön parhaaksi katsomalla tavalla. Ilmoituksen perusteella kaikilla halukkailla toimijoilla on mahdollisuus pyytää tarjouspyyntöasiakirjat ja tehdä tarjous. Ilmoitusmenettelyn sisältö ja laajuus on pienhankinnoissa hankintayksikön vapaasti määrättävissä. Käytännön hankintaa koskeva ilmoitus julkaistaan esimerkiksi paikallis- tai maakuntalehdessä ja kunnan nettisivuilla.

Avoimta menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita ja kun kysymyksessä on hankinta, joka voidaan ratkaista vain hinnan perusteella.

Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella noudattaen tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden periaatetta.

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään määrättyltä joukolta toimittajia, jotka arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä. Mahdollisimman tasapuolisen kilpailutilanteen luomiseksi tarjouspyyntö lähetetään riittävän monelle yritykselle. Suositeltavana määränä pienissä hankinnoissa voidaan pitää vähintään kolmea toimittajaa.

Rajoitettua menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun huomiota on kiinnitettävä ehdokkaiden soveltuvuuteen ja kun toimittajan valinta suoritetaan tarjousten kokonaistaloudellisuuden perusteella.

Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella.

Tarjoajien kanssa voidaan avoimessa ja rajoitetussa hankintamenettelyssä kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa tarvittaessa käydä neuvotteluja, joiden tarkoituksena on vain selventää tai täsmentää tarjousten sisältöä taikka tilaajan vaatimuksia. Tarjoajien tasapuolinen kohtelu ei kuitenkaan saa vaarantua. Neuvottelun käyminen yksinomaan tarjoushinnan tarkistamiseksi (ns. tinkimiskierros) on kiellettyä. Tässä tarkoitettu neuvottelu on erotettava jäljempänä mainittavasta erityisestä neuvottelumenettelystä.

Neuvottelumenettely

Kansalliset kynnysarvot alittavat hankinnat voidaan suorittaa myös neuvottelumenettelyin ilman erityistä syytä toisin kuin on sääntönä kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Neuvottelumenettely voi tapahtua usealta eri toimittajalta saadun tarjouksen perusteella tai neuvottellen heidän kanssaan ilman tarjousmenettelyä (vrt.

neuvottelumenettelyn edellytykset kansalliset kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa, kohta 2.2).

Neuvottelumenettely ilman kilpailua eli suora hankinta on sallittua jäljempänä mainituin edellytyksin (kohta 2.1.3).

2.1.3 Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Hankinta ilman kilpailua eli suora hankinta on hankintalaissa mainittujen perusteiden (HankL 27–28 ja 67 §) lisäksi mahdollista kansallisen kynnyksarvon alittavissa eli ns. pienhankinnoissa, jos hankinnan arvo on vähäinen tai kilpailuttaminen on muutoin epätarkoituksenmukaista. Hankinnan vähäisyys on arvioitava hankintayksikön hankintavolyymien ja hankintojen luonteen pohjalta. Suora hankinta on mahdollista esimerkiksi silloin, jos tarjouskilpailussa mahdollisesti saavutettavat paremmat hinta- tai muut ehdot eivät ilmeisesti ylitä kilpailun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia eli niin sanottuja transaktiokustannuksia. Suora hankinta on mahdollista myös silloin, kun tavaran tai palvelun laatu ja hintataso ovat tiedossa, tai kun hankittavaa tavaraa ei ole muualta saatavissa tai kysymyksessä on poikkeuksellisen kiireinen hankinta.

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Vähäisen hankinnan suuruutta ei ole laissa määritelty. Tavarahankintaa voidaan pitää lähtökohtaisesti vähäisenä, jos se on esimerkiksi alle 3 000 euron suuruinen.

Palveluhankinnoissa kilpailuttamisen tarve on arvioitava tapauskohtaisesti. Yksittäisissä sosiaali- ja terveys- ja koulutuspalveluiden hankinnoissa hankinta voidaan suorittaa tarvittaessa ilman kilpailua, jos kilpailuttaminen on epätarkoituksenmukaista. Muissa palveluhankinnoissa alle 5 000 euron suuruisia palveluhankintoja voidaan pitää sellaisina, joissa kilpailuttaminen ei ole yleensä tarkoituksenmukaista.

Rakentamishankkeissa kilpailuttamistarve on arvioitava tapauskohtaisesti kiinnittäen huomiota hankkeen luonteeseen, suunnittelutarpeeseen, toimintaympäristöön jne. Keskeistä on tällöin myös se, onko kysymys uudisrakentamisesta vai korjausrakentamisesta.

Suora hankinta on erotettava tilauksista, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailuttettujen sopimusten puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailuttettujen sopimusten täytäntöön panemista eikä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä.

Tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintalain 11 §:n tarkoittamalta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisestä eli kilpailuttanut hankinnat. Yhteishankinnoissa tehtävien puitesopimusten ja puitejärjestelyjen täytäntöönpano toteutuu tilauksin kilpailun voittaneelta tai voittaneilta toimittajilta.

2.2 Hankintamenettelyt *kansallisen kynnyсарvon ylittävissä, mutta EU-kynnyсарvon alittavissa* hankinnoissa eli kansallisissa hankinnoissa

2.2.1 Yleistä

Kansallinen kynnyсарvo on

- 30 000 euroa tavara- ja palveluhankinnoissa on,
- 100 000 euroa terveydenhoito- ja sosiaalipalvelujen hankinnoissa sekä eräissä työvoimapalveluihin liittyvissä koulutuspalveluiden hankinnoissa ja
- 150 000 euroa rakennusurakoissa.

Kansallisen kynnyсарvon ylittävissä, mutta EU-kynnyсарvon alittavissa hankinnoissa eli kansallisissa hankinnoissa noudatetaan hankintalakia. Hankintamenettelyt tähän ryhmään kuuluvissa hankinnoissa on osittain kevennettyjä verrattuna EU-kynnyсарvot ylittäviin hankintoihin.

Tähän ryhmään kuuluvat myös hankintadirektiivien ja hankintalain liitteen B mukaiset niin sanotut toissijaisia hankintoja koskevat palvelut, joita voivat käytännössä suorittaa vain paikalliset tai kansalliset palvelun tuottajat. Esimerkkeinä mainittakoon terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut, hotelli- ja ravintolapalvelut, turvallisuuspalvelut, avustavat kuljetuspalvelut, koulutuspalvelut sekä virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalvelut.

Kansallisissa hankinnoissa hankinta suoritetaan pääsääntöisesti tarjouskilpailuna avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Neuvottelumenettelyä, kilpailullista neuvottelumenettelyä, puitejärjestelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein.

2.2.2 Hankinnat kilpailuttaen

Avoim menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus kansallisessa julkisten hankintojen sähköisellä ilmoituskanavalla (HILMA) siten kuin siitä on erikseen asetuksella säädetty ja kauppa- ja teollisuusministeriön hyväksymissä ilmoituslomakkeissa edellytetty. Ilmoitusmenettelyä on käsitelty tarkemmin tämän ohjeen 3. luvussa.

Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita, joiden laatuvaatimukset ilmenevät tarjouspyyntöasiakirjoista. Hankittavat tuotteet ja palvelut tulee määritellä käyttäen yhteistä kansainvälistä hankintasanastoa eli ns. CPV-koodeja. Nämä ovat löydettävissä mm. Creditan hankintailmoituslomakkeiden käyttöohjeista (www.credit.fi). Tarkoitus on, että tiedot löytyvät vastaisuudessa suoraan hankintailmoituslomakkeelta sitä täytettäessä.

Avoimessa menettelyssä mahdollisesti saatavien lukuisten tarjousten johdosta

usein on tarkoituksenmukaista ottaa hankinnan ratkaisuperusteeksi hinta, jotta tarjousten käsittely olisi kohtuudella hallittavissa. Käytettäessä valintaperusteena tarjousten kokonaistaloudellista edullisuutta, arviointikriteereitä on syytä olla vain kohtuullinen määrä, jotta avoimessa menettelyssä mahdollisesti saatavat lukuisat tarjoukset kyetään huolellisesti vertailemaan kaikkien ilmoitettujen laatuksien osalta.

Tarjousten tekemiseksi on varattava riittävä aika ottaen huomioon hankinnan laatu, luonne ja laajuus. Ennen saatujen tarjousten vertailua arvioidaan tarjouksen jättäneiden yritysten kelpoisuus ja annettujen tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus. Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin valintaperustein ja arviointikriteerein.

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään etukäteen määrättyltä joukolta toimittajia, jotka arvioidaan soveltuviksi (kelpoisiksi) eli luotettaviksi ja toimituskykyiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä.

Toimittajien löytämiseksi rajoitetusta tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus kansallisessa julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa eli ilmoitusportaalissa (HILMA) siten, kuin ilmoitusmenettelystä on edellä avoimen menettelyn yhteydessä mainittu. Hankinnasta kiinnostuneiden yritysten tulee ilmoittautua eli jättää osallistumishakemuksensa hankintayksikölle asetettuun määräaikaan mennessä. Osallistumishakemusten jättämistä varten on varattava riittävä aika, joka määräytyy hankinnan luonteen ja laajuuden mukaan.

Tarjouskilpailuun hyväksyttävät toimittajat on valittava niiden osallistumishakemuksen lähettäneiden ehdokkaiden joukosta, jotka täyttävät hankintalain edellyttämät ja hankintayksikön asettamat ominaisuudet ja muut vaatimukset. Nämä on suhteutettava hankinnan laatuun ja kokoon nähden.

Hankintayksikkö voi ennalta rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän, joille tarjouspyyntö lähetetään. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajia on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä, vähintään viisi ehdokasta, todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Tarjouspyyntöasiakirjat lähetetään hankintayksikön valitseville ehdokkaille samanaikaisesti. Tarjouspyyntöjä ei saa tällöin toimittaa muille, koska ehdokkaat on jo valittu osallistumishakemusten kautta. Ainoastaan silloin, kun osallistumishakemuksen jättäneitä ehdokkaita on vähemmän kuin kilpailuun on ollut tarkoitus ottaa mukaan yrityksiä, hankintayksikkö voi lähettää tarjouspyyntöasiakirjat myös muille sopiviksi katsotuille yrityksille.

Tarjousten tekemiseksi varattavan ajan tulee olla riittävä ottaen huomioon hankittavan tavarain, palvelun tai urakan laajuus ja luonne.

Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin edellytyksin ja perustein.

Erityisin perustein tarjoajien kanssa voidaan avoimessa ja rajoitetussa hankin-

tamenettelyssä käydä hankintaneuvotteluja, joiden tarkoituksena on selvittää tai täsmentää tarjouksen sisältöä taikka tilaajan vaatimuksia. Tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu ei kuitenkaan saa vaarantua. Neuvottelut tulee käydä kaikkien tarjousten tekijöiden kanssa, ellei poikkeavaan menettelyyn ole saatujen tarjousten perusteella erityistä syytä. Neuvottelut yksinomaan tarjoushinnan tarkistamiseksi eli ns. tinkimiskierrokset ovat kiellettyjä. Tässä tarkoitettu neuvottelu on erotettava jäljempänä mainittavasta neuvottelumenettelystä ja kilpailullisesta neuvottelumenettelystä.

Neuvottelumenettely

Poikkeuksellisesti hankinta voidaan suorittaa hankintalaista ilmenevällä neuvottelumenettelyllä. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä muun muassa siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelynä. Sen sijaan sattumanvaraisten kesken hankintamenettelyjen käydyt neuvottelut ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, koska neuvottelut saattavat johtaa kiellettyihin tinkimiskierroksiin.

Neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä hankintalain 65 ja 25 §:n 1 momentissa säädetyn edellytyksin esimerkiksi silloin kun yhtäkään *saatua tarjousta ei voida sellaisenaan hyväksyä* tai kun muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluita päästä tyydyttävään tulokseen. Vastaavasti neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä, jos *saadut tarjoukset ylittävät olennaisesti talousarviossa varatut määrärahat* ja hankinta aiotaan kuitenkin toteuttaa supistetussa tai muuten muutetussa muodossa. Neuvottelumenettely ei oikeuta kuitenkaan poikkeamaan aidosta kilpailutuksesta eikä saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä. Päätös neuvottelumenettelyyn siirtymisen tarpeellisuudesta on kilpailussa mukana oleville ilmoitettava ja viimeistään lopullisessa päätöksessä perusteltava.

Neuvottelumenettely **itsenäisenä hankintamuotona**, josta julkaistaan ilmoitus, on hankintalain 66 §:n 2 momentin mukaan mahdollista erityisin perustein. Neuvottelumenettely tulee kysymykseen esim. sellaisissa palveluhankinnoissa, joissa tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole mahdollista. Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, jos hankittavan palvelun luonne tai asiaan liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti salli etukäteistä kokonaishinnoittelua tai jos hankittava palvelu on luonteeltaan henkinen palvelu (osaamispalvelu), taikka vakuutus-, pankki- ja sijoituspalvelujen osalta, kun sopimuserittelyä ei voida laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä noudattaen. Vastaavaa menettelyä voidaan käyttää myös rakennusurakoissa laissa säädetyn edellytyksin.

Neuvottelumenettelyssä ei ehdottomasti edellytetä yksityiskohtaista (täydellistä) tarjouspyyntöä tai tarjousta, jos asianomaisen hankinnan kohdalla sellaisen esittäminen on käytännössä suhteellisen vaikeata. Hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan sisältö ja sopimuksen reunaehdot tarkentuvat tällöin neuvottelujen yhteydessä.

Hankintalain 66 §:n 1 momentissa sallitaan neuvottelumenettelyn käyttäminen jopa *ilman erityisiä perusteita* kansallisissa

- tavara- ja palveluhankinnoissa, joiden ennakoitu kokonaisarvo (raja-arvo) on alle 50 000 euroa sekä
- rakennusurakoissa, joiden ennakoitu arvo on alle 500 000 euroa.

Tämän säännöksen merkitys on käytännössä poistunut tavara- ja palveluhankintojen osalta kansallisten kynnysarvojen noustua tässä kohdassa mainittujen raja-arvojen yläpuolelle. Sen sijaan rakennusurakoissa tämän säännöksen hyödyntäminen on mahdollista.

Tyypillisenä esimerkkinä hankinnoista, joissa neuvottelumenettelyn käyttämismahdollisuus toteutuu, mainittakoon osaamispalveluihin liittyvät palveluhankinnat, kuten konsulttien valinnat ja tietoliikenteen edellyttämät hankinnat. Vastaavasti neuvottelumenettely on mahdollista muissakin palveluhankinnoissa, mikäli tehtävän määrittelyä tai tarvittavien laitteiden laatua ja ominaisuuksia ei voida etukäteen riittävän tarkasti määrittellä tai tällainen määrittely on epätarkoituksenmukaista.

Erityisalojen hankintalain tarkoittamissa teknisissä peruspalveluissa neuvottelumenettelyn käyttäminen on aina sallittua (EritHankL 24 §).

Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullinen neuvottelumenettely on perinteisen neuvottelumenettelyn jalostuneempi muoto käytettäväksi monimutkaisissa hankinnoissa. Käytännössä kilpailullinen neuvottelumenettely tulee sovellettavaksi vain poikkeuksellisesti EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa. Kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn liittyvät lukuisat eri vaiheet edellyttävät niiden yksityiskohtaista kirjaamista tarjousten tekijöiden oikeussuojan toteuttamiseksi.

Kilpailullista neuvottelumenettelyn soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalaissa (29–30 §) ja menettelyä käsitellään tarkemmin jäljempänä EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen kohdalla.

Puitesopimukset ja puitejärjestelyt

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyjen mukaiset sopimukset ovat eräänlaisia raamisopimuksia, joiden kaikki ehdot, kuten suoritemäärät, eivät ole selvillä kilpailuttamisen aikana. Puitejärjestelyä käytettäessä sopimuskauden aikana voidaan tarkistaa esimerkiksi palveluiden tai tuotteiden hinta kilpailuttamalla (ns. mini- eli jatkokilpailutus) puitejärjestelyssä mukana olevat yritykset. Puitejärjestelyn kesto saa olla enintään neljä vuotta.

Puitejärjestelyn käytön edellytykset selviävät hankintalaista (65 § sekä 31–32 §).

2.2.3 Hankinnat ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai usealta toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Suora hankinta on sallittu vain hankintalaista ilmenevin erityisin perustein, joita on tulkittava suppeasti. Suora hankinta on mahdollista mm. silloin, kun vain tietty toimittaja pystyy toteuttamaan hankinnan tai kun ennalta arvaamattoman syyn aiheuttaman kiireen johdosta hankintaa ei ehditä kilpailuttaa. Vastaavasti aikaisempaa hankintaa täydentävä lisähankinta on laissa mainituin edellytyksin mahdollista ilman kilpailutusta. Jos alkuperäisen hankinnan kilpailutus on tehty ns. optio-ehdoin, voi suora jatkohankintasopimus olla mahdollinen tällä perustella. Hankinta pakko- tai konkurssihuutokaupasta suorana hankintana on myös asian luonteesta johtuen sallittua.

Suoran hankinnan yksityiskohtaiset edellytykset ilmenevät hankintalaista.

Suoraa hankintaa saa hankintalain 67 §:n sekä 27 ja 28 §:n mukaan käyttää julkaisematta hankintailmoitusta, jos

- 1) avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan ehdokkuushakemuksia (osallistumishakemuksia) tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia edellyttäen, että alkuperäisiä sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta
- 2) teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä ainoastaan tietty toimittaja voi valmistaa tai toimittaa hankittavan tavaran tai palvelun taikka ainoastaan tietty urakoitsija voi toteuttaa hankkeen
- 3) sopimuksen tekeminen suoraan yrityksen kanssa on välttämätöntä hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi,
- 4) tavara valmistetaan tai työ tehdään vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä valmistus tapahdu teollisesti tai tutkimus- ja kehittämiskustannusten kattamiseksi
- 5) kysymys on raaka-ainemarkkinoilla noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat (raaka-ainepörssi)
- 6) hankinta voidaan tehdä poikkeuksellisen edullisesti esimerkiksi toimittajan liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä
- 7) kysymyksessä on sääntömääräisen suunnittelukilpailun (ideakilpailun) jälkeen tapahtuva toteutussuunnittelusta vastaavan suunnittelijan valinta
- 8) kysymyksessä on tavarahankinnan lisätilaus, palveluhankinnan lisäpalvelu tai lisäurakka alkuperäiseltä toimittajalta, jos toimittajan vaihtaminen aiheuttaisi laista tarkemmin ilmeneviä suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia, lisäkustannuksia ym. Sopimus tavaran lisätoimituksesta saa vain poikkeuksellisesti ylittää kolmen vuoden. Lisäpalveluja tai lisätoimia koskevan sopimuksen kokonaisarvo saa olla enintään 50 % alkuperäisen hankinnan arvosta
- 9) kysymyksessä on palveluhankintaa tai rakennustyötä koskeva toisinto hankintalaissa mainitulla tavalla (hankintaoptiot) kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä
- 10) *yksittäisissä sosiaali-, terveys- tai koulutuspalvelujen hankinnoissa* perinteinen kilpailuttaminen tai toimittajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Suora hankinta on erotettava *tilauksista*, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen puitesopimusten ja -järjestelyjen puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen sopimusten täytäntöön panemista eikä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä.

Tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintalain 11 §:n tarkoittamalta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisestä eli jo kilpailuttanut hankinnan.

Päätös suoran hankinnan käyttämisestä on perusteltava, koska tällöin poiketaan hankintalain edellyttämästä kilpailuttamisvelvollisuudesta.

2.3 Hankintamenettelyt *EU-kynnysarvon ylittävissä* hankinnoissa eli EU-hankinnoissa

2.3.1 Yleistä

Hankintalain tarkoittamissa EU-kynnysarvojen ylittävissä hankinnoissa sovelletaan laissa määrättyjä yksityiskohtaisia menettelytapoja ja toiminta-aikoja.

EU-kynnysarvot perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymien hankintadirektiivien pohjalta komission antamaan asetukseen. EU-kynnysarvot vahvistetaan kahden vuoden välein ja ne ovat 1.1.2010 alkaen kunnallishallintoa koskevilla

- tavara- ja palveluhankinnoissa 193 000 euroa,
- erityisalojen hankintalain tarkoittamissa tavara- ja palveluhankinnoissa 387 000 euroa ja
- rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa 4 845 000 euroa.

Palveluhankinnoissa tähän ryhmään kuuluvat vain hankintadirektiivien ja hankintalain A liitteen mukaiset palvelut. Liitteen B mukaiset palvelut kuuluvat niiden arvosta riippumatta EU-kynnysarvon alittavia palveluja koskevaan ryhmään, joita on käsitelty edellä kohdassa 2.2.

Hankinta aloitetaan ilmoittamalla siitä julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusportaalissa (www.hankintailmoitukset.fi). Ilmoituksina tunnetaan ennakkoilmoitus, hankintailmoitus ja jälki-ilmoitus, joilla on nimensä mukainen tarkoitus. Eri ilmoituksia käsitellään tarkemmin tämän ohjeen kohdassa 3, ”Hankinnoista ilmoittaminen”. Hankintailmoituksessa todetaan hankintaa koskevaa keskeiset asiat, kuten tiedot hankintayksiköstä, hankittavasta tuotteesta, valintaperusteesta, hankinnan ajankohdasta ja hankintamenettelystä. Viimeksi mainitun kohdalla ilmoitetaan aiotaanko käyttää avointa, rajoitettua, neuvottelumenettelyä, kilpailullista neuvottelumenettelyä, puitejärjestelyä tai muuta sallittua hankintamenettelyä.

2.3.2 Hankinnat kilpailuttaen

Avoim menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen (HankL 24 §). Hankinnasta on ilmoitettava julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusportaalissa HILMA-kanavalla (www.hankintailmoitukset.fi).

Avoimessa menettelyssä *tarjousajan* on oltava vähintään 52 päivää (HankL 36 §). Jos hankintayksikkö on aikaisemmin julkaissut ennakoilmoituksen, joka on lähetetty Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistoon viimeistään 52 päivää ja aikaisintaan 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen julkaisemista, tarjousaikaa voidaan lyhentää. Lyhennetyn tarjousajan on tällöin oltava riittävän pitkä tarjouspyyntöä vastaavien tarjousten laatimiseksi. Lyhennetyn tarjousajan on kuitenkin oltava vähintään 22 päivää (HankL 38 §). Tarjousaikaa voidaan vielä lyhentää seitsemällä päivällä, jos hankintailmoitukset toimitetaan julkaistavaksi sähköisesti. Tarjousajan lyhentäminen edellyttää lisäksi, että ennakoilmoituksessa on annettu kaikki ne avointa menettelyä koskevalta hankintailmoitukselta edellytetyt tiedot, jotka ennakoilmoitusta laadittaessa ovat olleet tiedossa.

Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita. Lisäksi yleensä edellytetään, että kysymyksessä on hankinta, joka voidaan ratkaista vain hinnan perustella ja joissa potentiaalisten tarjousten tekijöiden määrää on suuri.

Hankintalaissa mainittu tarjoajien teknisiä, taloudellisia ja muita edellytyksiä koskeva soveltuvuuden arviointi tapahtuu avoimessa menettelyssä vasta tarjoustensa jättämisen jälkeen.

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä hankintayksikön on tehtävä hankintailmoitus julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusportaalissa, jota yritykset saavat tiedon tulevasta hankinnasta. Hankinnasta kiinnostuneiden yritysten tulee ilmoittautua eli jättää ns. osallistumishakemus. Hankintayksikön tulee valita ilmoittautuneiden joukosta ne yritykset, jotka täyttävät hankintayksikön hankintalain mukaisesti asettamat vaatimukset (HankL, 8. luku).

Osallistumishakemusten jättämistä varten on varattava vähintään 37 päivää. Osallistumishakemusten jättämiseksi tarkoitettua määräaikaa voidaan vielä lyhentää seitsemällä päivällä, jos hankintailmoitukset toimitetaan julkaistavaksi sähköisesti. Suomessa toteutettu sähköinen ilmoitusjärjestelmä toteuttaa mainitun vaatimuksen, joten käytännössä osallistumishakemusten jättöaika on 30 päivää. Hankintalain 37 §:n tarkoittaman erityisen kiireen vallitessa osallistumishakemukselle varattava aika voi olla vain 15 päivää.

Hankintayksikkö voi rajoitetun menettelyn yhteydessä ennalta rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän, joille tarjouspyyntö lähetetään. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa.

Vastaavasti hankintayksikkö voi määritellä ehdokkailta vaaditut ominaisuudet noudattaen hankintalaista ilmeneviä perusteita.

Tarjoajia on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä, vähintään viisi ehdokasta, todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Rajoitettua menettelyä käytettäessä *tarjousajan* on oltava vähintään 40 päivää kirjallisen tarjouspyynnön lähettämisestä lukien. Jos hankintayksikkö on aikaisemmin julkaissut ennakoilmoituksen, joka on lähetetty Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistoon viimeistään 52 päivää ja aikaisintaan 12 kuukautta ennen hankintaa koskevan ilmoituksen julkaisemista, voidaan tarjousaikaa lyhentää. Tarjousajan on oltava tällöin vähintään 26 päivää. Tarjousajan lyhentäminen edellyttää lisäksi, että ennakoilmoituksessa on annettu kaikki ne rajoitettua menettelyä koskevalta hankintailmoitukselta edellytetyt tiedot, jotka ennakoilmoitusta laadittaessa ovat olleet tiedossa. Hankintalain 37 §:n tarkoittaman erityisen kiireen vallitessa tarjousaika voi rajoitetussa menettelyssä olla vain 10 päivää.

Neuvottelumenettely

Hankinta voidaan erityisin perustein suorittaa hankintalaista ilmenevällä neuvottelumenettelyllä. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelyinä. Sen sijaan sattumanvaraiset kesken hankintamenettelyjen käydyt neuvottelut ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, koska neuvottelut saattavat johtaa esimerkiksi kiellettyihin tinkimiskierroksiin.

a) Siirtyminen neuvottelumenettelyyn (HankL 25 §)

Neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä hankintalain 25 §:ssä säädetyin edellytyksin esimerkiksi silloin kun yhtäkään *saatua tarjousta ei voida hyväksyä sellaisenaan* tai kun muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluja päästä tyydyttävään tulokseen. Vastaavasti neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä, jos *saadut tarjoukset ylittävät olennaisesti talousarviossa varatut määrärahat* ja hankinta aiotaan kuitenkin toteuttaa supistetussa tai muuten muutetussa muodossa. Neuvottelumenettely ei oikeuta kuitenkaan poikkeamaan aidosta kilpailutuksesta ja alun perin asetetuista hankinnan sisällöllisistä tai sopimusoikeudellisista reunaehdoista eikä saatujen tarjousten tasa-puolisesta käsittelystä. Päätös neuvottelumenettelyyn siirtymisestä on ilmoitettava kilpailussa mukana oleville tarjoajille ja menettely on perusteltava viimeistään lopullisessa päätöksessä.

b) Neuvottelumenettely itsenäisenä hankintamuotona (HankL 25,2§)

Neuvottelumenettely itsenäisenä hankintamuotona, josta julkaistaan ilmoitus, on hankintalain 25,2 §:n mukaan mahdollista erityisin perustein. Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, jos hankittavan palvelun luonne tai asiaan liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti salli etukäteistä kokonaishinnoittelua tai jos hankittava palvelu

on luonteeltaan henkinen palvelu (osaamispalvelu), taikka vakuutus-, pankki- ja sijoituspalvelujen osalta, kun sopimuserittelyä ei voida laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä noudattaen. Vastaavaa menettelyä voidaan käyttää myös rakennusurakoissa tai käyttöoikeusurakan saajan valinnassa laissa säädetyin edellytyksin. Rakennusurakan tulee tällöin olla käytännössä yleistä hyötyä tuottava tutkimus- kokeilu- tai kehittämishanke, jonka luonne arvioitaisiin tällöin objektiivisin perustein. Tämä on omiaan rajaamaan neuvottelumenettelyn käyttömahdollisuutta.

Teknisiä peruspalveluja (vesi, energia, postipalvelut ja liikenne) koskevan erityisalojen hankintalain 24 §:n mukaan neuvottelumenettely on aina vaihtoehtoinen hankintamenettely avoimen ja rajoitetun menettelyn ohella.

Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullinen neuvottelumenettely on perinteistä neuvottelumenettelyä vaativampi käytettäväksi monimutkaisissa hankinnoissa. Sen soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalain 29 ja 30 §:ssä.

Hankittavaa tavaraa, palvelua tai rakennustyötä ei voida aina määritellä niin tarkoin, että tarjouksen tekijät voisivat antaa hankintayksikölle yksityiskohtaisen tarjouksen. Tällaisissa tilanteissa hankintakilpailu voidaan toteuttaa lain tarkoittamalla kilpailullisella neuvottelumenettelyllä. Kilpailuttamisen perustana on hankintayksikön laatima hankinnan tavoitteita ja sisältöä koskeva hankekuvaus, jonka pohjalta kilpailullinen neuvottelumenettely käydään.

Neuvottelut tapahtuvat tässä menettelyssä hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä (hankekuvauksessa) mainitulla tavalla *vaiheittain*. Vaiheittaisuus voidaan toteuttaa hankintayksikön päättämällä tavalla hankinnan luonteen ja sisällön mukaisesti. Vaiheittaisuus voi toteutua joko niin, että *kilpailuttaminen aloitetaan* neuvotteluin tai hankintayksikkö pyytää alustavat tarjoukset kilpailuun valituilta yrityksiltä. Jälkimmäisessä tilanteessa neuvottelut käydään saatujen tarjousten pohjalta. Tässä vaiheessa käytännössä osa ratkaisuehdotuksista voi jo karsiutua kilpailusta.

Neuvottelujen jälkeen hankintayksikön hyväksymän perusratkaisun pohjalta sitä täsmentäen *pyydetään lopulliset tarjoukset* niin, että kunnioitetaan hankekuvauksessa esitettyjä perusvaatimuksia. Olennaista on, että kilpailuun osallistuvat toimittajat ovat alunperin tietoisia kilpailullisen neuvottelumenettelyn tavoitteista ja kilpailun kuluista. Näin erityisesti sen johdosta, että kyseinen menettely poikkeaa perinteisistä kilpailuttamismenettelyistä.

Kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn liittyvät lukuisat eri vaiheet edellyttävät niiden yksityiskohtaista kirjaamista tarjousten tekijöiden oikeusturvan toteuttamiseksi.

Puitejärjestely

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyjen mukaiset sopimukset

ovat eräänlaisia raamisopimuksia, joiden kaikki ehdot, kuten suoritemäärät, eivät ole selvillä hankintakilpailun aikana. Puitejärjestelyä käytettäessä sopimuskauden aikana voidaan tarkistaa esimerkiksi palveluiden ja tuotteiden hintaa tai laatua kilpailuttamalla (ns. mini-/jatkokilpailu) puitejärjestelyssä mukana olevia yrityksiä. Puitejärjestelyn kesto saa olla enintään neljä vuotta, ellei pidempään aikaan ole erityistä syytä.

Puitejärjestelyn käytön edellytyksistä on säädetty hankintalain 31 §:ssä.

2.3.3 Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai useammalta toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Suora hankinta on sallittu vain hankintalaista ilmenevin erityisin perustein, joita on tulkittava suppeasti. Suora hankinta on mahdollista mm. silloin, kun vain tietty toimittaja pystyy toteuttamaan hankinnan tai kun ennalta arvaamattoman syyn aiheuttaman kiireen johdosta hankintaa ei ehditä kilpailuttaa. Vastaavasti aikaisempaa hankintaa täydentävä lisähankinta on tietyin edellytyksin mahdollista ilman kilpailutusta. Jos alkuperäisen hankinnan kilpailutus on palveluhankinnassa tai rakennusurakassa tehty optioehdoin, voi suora jatkohankintasopimus olla mahdollinen tällä perustella. Hankinta pakko- tai konkurssihuutokaupasta suorana hankintana on myös asian luonteesta johtuen sallittua. Suoran hankinnan yksityiskohtaiset edellytykset ilmenevät hankintalaista.

Suoraa hankintaa saa hankintalain 27 ja 28 §:n mukaan käyttää julkaisematta hankintailmoitusta, jos

- 1) avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan ehdokkuushakemuksia (osallistumishakemuksia) tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia edellyttäen, että alkuperäisiä sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta,
- 2) teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä ainoastaan tietty toimittaja voi valmistaa tai toimittaa hankittavan tavarän tai palvelun tai ainoastaan tietty urakoitsija voi toteuttaa hankkeen
- 3) sopimuksen tekeminen suoraan yrityksen kanssa on välttämätöntä hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi,
- 4) tavara valmistetaan tai työ tehdään vain tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä valmistus tapahdu teollisesti tai tutkimus- ja kehittämiskustannusten kattamiseksi
- 5) kysymys on raaka-ainemarkkinoilla noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat (raaka-ainepörssi)
- 6) hankinta voidaan tehdä poikkeuksellisen edullisesti esimerkiksi toimittajan liiketoiminnan lopettamisen yhteydessä
- 7) kysymyksessä on sääntömääräisen suunnittelukilpailun jälkeen tapahtuva suunnittelijan valinta
- 8) kysymyksessä on tavarahankinnan lisätilaus, palveluhankinnan lisäpalvelu tai

lisäurakka alkuperäiseltä toimittajalta, jos toimittajan vaihtaminen aiheuttaisi laista tarkemmin ilmeneviä suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia, lisäkustannuksia ym. (ks. HankL 28 §). Sopimus tavaran lisätoimituksesta saa vain poikkeuksellisesti ylittää kolmen vuoden. Lisäpalveluja tai lisätoita koskevan sopimuksen kokonaisarvo saa palvelun ja urakan kohdalla olla enintään 50 prosenttia alkuperäisen hankinnan arvosta.

- 9) kysymyksessä on palveluhankintaa tai rakennustyötä koskeva toisinto, hankinta-asetuksessa mainitulla tavalla (hankintaoptiot) kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä.

Päätös suoran hankinnan käyttämisestä on perusteltava, koska tällöin poiketaan hankintalain edellyttämästä kilpailuttamisvelvollisuudesta.

Suora hankinta on erotettava tilauksista, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailuttettujen puitesopimusten ja -järjestelyjen puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailuttettujen hankintojen ja sopimusten täytäntöön panemista eivätkä enää itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä.

Tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintalain 11 §:n tarkoittamalta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisestä eli jo kilpailuttanut hankinnan.

3 Hankinnoista ilmoittaminen

3.1 Ilmoittamisvelvollisuudesta

Hankintalain tarkoittamista kynnysarvot ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava kansallisesti tai EU:n laajuisesti sen mukaan kuin hankintalaissa ja sen perusteella annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Erityisalojen hankintalain tarkoittamissa hankinnoissa ilmoittamisvelvollisuus koskee vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja.

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, joihin hankintalakia ei sovelleta, ei tarvitse tehdä julkista hankintailmoitusta. Sellainen on kuitenkin mahdollista HILMA-kanavalla tai muilla yleisillä tiedonvälitystavoilla, kuten paikallis- tai maakuntalehdissä taikka hankintayksikön nettisivuilla.

Kansalliset kynnysarvot ylittävistä hankinnoista tulee ilmoittaa Edita OYJ:n ylläpitämällä sähköisellä julkisten hankintojen ilmoituskanavalla Internet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi (HILMA). Kansallisissa hankinnoissa ilmoitukseksi riittää kohdassa 3.3 mainittu hankintailmoitus. Hankintailmoitukseen tulee sisällyttää kaikki hankinta-asetuksessa mainitut tiedot. Tämä onnistuu käytännössä käytettäessä HILMA-kanavaa (verkkosivua) ja vastattaessa kaikkiin hankintailmoituslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Hankinnoista voidaan ilmoittaa myös muilla yleisillä tiedonvälitystavoilla, kuten edellä mainituissa pienissä hankinnoissa. Vapaamuotoisia ilmoituksia ei saa kuitenkaan julkaista ennen kuin vastaava ilmoitus on julkaistu HILMA-kanavalla.

EU-kynnysarvot ylittävästä hankinnasta on ilmoitettava EU-alueella, jotta todellisten sisämarkkinoiden tavoite täytyisi. Näistä hankinnoista on laadittava ja julkaistava ennakoilmoitus, hankintailmoitus (tarjouspyyntöilmoitus) ja jälki-ilmoitus sen mukaan kuin hankintalaissa ja asetuksessa on tarkemmin säädetty. Ilmoitukset laaditaan vahvistettuja vakiolomakkeita, hankintasanastoa ja viitenimikkeitä (CPV) käyttäen sähköisellä ilmoituskanavalla www.hankintailmoitukset.fi (HILMA). Ilmoitukset toimitetaan edelleen julkaistavaksi Euroopan unionin virallisen lehden täydennysosassa (S-sarja) sekä TED-tietokannassa (Tenders Electronic Daily). Ilmoitukset julkaistaan HILMA-kanavalla vasta sen jälkeen, kun ne on toimitettu julkaistavaksi EU:n laajuisesti.

Ilmoitusaikoja ja niiden laskemistapaa EU-hankkeissa on käsitelty edellä kohdassa 2.3 eri hankintamenettelyjen yhteydessä.

3.2 Ennakkoilmoitus/kausi-ilmoitus

Hankintayksikkö voi laatia ja julkaista EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ennakkoilmoitus/kausi-ilmoitus varainhoitovuonna toteutettaviksi suunnitelluista tavarahankinnoista ja ns. ensisijaisista palveluhankinnoista (A-liite) tuoteryhmittäin sekä olennaiset tiedot kynnysarvon ylittävistä rakennushankkeista, siten kuin hankintalaissa ja -asetuksessa edellytetään. Ennakkoilmoituksen merkitys hankintayksikön kannalta on lähinnä siinä, että ilmoituksen tekeminen mahdollistaa lyhemmän hankintailmoitusajan.

3.3 Hankintailmoitus

Hankintayksikön, joka aikoo hankkia tavaraa, palveluja tai toteuttaa rakennushankkeen on julkaistava hankintailmoitus, jossa hanke on yleisellä tasolla yksilöity. Hankintailmoituksella käynnistetään varsinainen tarjouskilpailu avoimessa menettelyssä ja osallistumishakemusten jättäminen rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä, kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ja puitejärjestelyssä. Hankintaa koskevat yksityiskohtat ilmenevät tarjouspyyntöasiakirjoista.

Hankintailmoitusten tekemisestä on hankintalaissa ja -asetuksessa samoin kuin sähköistä ilmoituskanavaa koskevassa HILMA-kanavan käyttöä koskevissa ohjeissa yksityiskohtaiset menettelytapaohjeet (www.hankintailmoitukset.fi).

Hankintailmoitusten käyttöä on käsitelty tarkemmin tässä ohjeessa kunkin hankintamenettelyn yhteydessä.

3.4 Jälki-ilmoitus

Hankintayksikön on lähetettävä EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa voittaneesta tarjouksesta jälki-ilmoitus lain edellyttämässä määräajassa. Jälki-ilmoituksen kautta EU:n kilpailuviranomaisilla on mahdollisuus seurata sisämarkkinoiden toimivuutta.

Jälki-ilmoitus tulee tehdä myös hankintalain B-liitteen tarkoittamista ns. toissijaisista palveluista, kun hankinnan arvonlisäveroton arvo ylittää EU:n kynnysarvon. Näin siitä huolimatta, että kyseisistä hankinnoista ei tarvitse tehdä hankintailmoitusta.

Jälki-ilmoitus ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista tai saattaisi vaarantaa liiketietojen säilymistä luottamuksellisina.

3.5 Ilmoitus suorahankinnasta

Hankintayksikön suorittaessa hankinnan ilman kilpailutusta ns. suorahankintana hankintayksikön on syytä ilmoittaa hankinnasta hankintalain edellyttämällä tavalla HILMA-kanavaa käyttäen. Mikäli suorahankinnan edellytyksiä ei ole olemassa,

suorahankintaa koskeva sopimus voidaan EU-kynnysarvot ylittävässä hankinnoissa markkinaoikeuden päätöksellä julistaa tehottomaksi tai virheellisen menettelyn johdosta sopimuskautta voidaan lyhentää tai hankintayksikölle määrätä seuraamusmaksu.

Hankintayksiköllä on mahdollisuus tehdä jälki-ilmoitus myös EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa.

Suorahankinnaksi rinnastetaan ilmoitusvelvollisuuden osalta myös hankintalain 10 §:n tarkoittamalta sidosyksiköltä suoritettut hankinnat. Ilmoitusvelvollisuus koskee tällöin lähinnä kunnan ja kuntayhtymän yksin tai muiden hankintayksiköiden kanssa yhdessä omistavilta yhtiöiltä suoritettavia hankintoja.

4 Tarjouspyyntömenettely ja hankintakilpailu

4.1 Tarjousten pyytämisen yleiset periaatteet

Hankintojen kilpailuttamisen onnistumisen perusedellytyksenä on, että hankintayksikköä edustava tilaaja on selvittänyt itselleen tulevan *hankinnan sisällön* ja sen vaikutuksen hankintayksikön toimintoihin. Ennen hankintailmoituksen ja tarjouspyynnön lähettämistä hankintayksikön on hankinnan sisällön määrittämisen lisäksi varmistettava, että kaikki hankinnan keskeiset osatekijät, kuten hankintamenettely, sopimusehdot ja valintaperuste on mietitty valmiiksi. Hankintakilpailun aikana hankkeen sisältöä ei voida pääsääntöisesti enää muuttaa, lukuun ottamatta kilpailullista neuvottelumenettelyä. Eri asia on, että kilpailutettava hankinta peruuntuu toistaiseksi tai kokonaan. Kysymys on tällöin hankinnan keskeyttämisestä.

Tilajaalla on oikeus määrätä hankinnan sisältö määrän ja muiden tyypillisten tavarain, palvelun tai urakan laatua koskevien seikkojen osalta. Tehtävän sisällön määrittely tapahtuu asian luonteesta johtuen toisistaan poiketen eri toimialoilla. Selkeintä ja yksinkertaisinta tehtävän määrittely on yleensä tavarahankinnoissa ja monimutkaisinta palveluhankinnoissa ja urakoissa. Tehtävän määrittelyssä on pyrittävä hyödyntämään toimialakohtaisia vakiintuneita käytäntöjä. Tavallisuudesta poikkeavien hankkeiden suunnittelussa ja kilpailuttamisessa on tarpeen mukaan käytettävä hyväksi ulkopuolista asiantuntemusta.

Hankinnan sisällön kohdalla on erityisesti otettava huomioon kilpailuneutraalisuus. Tällöin on varmistettava, että kilpailutettavaa tehtävää ei määritellä siten, että se suosisi jotain markkinoilla toimivaa yritystä tai muuta toimijaa.

Tarjouspyyntö tehdään kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa kirjallisena. Tarjouspyyntöön sisältyvät yksityiskohtaiset määräykset voidaan tarvittaessa kirjata tarjouspyynnön liitteenä oleviin asiakirjoihin, kuten erilliseen hankintaohjelmaan tai -suunnitelmaan hankinnan luonteesta ja sisällöstä riippuen. Rakennushankkeiden kohdalla tekninen määrittely toteutetaan mm. piirustuksin ja työselostuksin. Muut sopimusmääräykset ilmenevät urakkaohjelmasta ja muista yleisten sopimusehtojen (YSE 98) tarkoittamista kaupallisista asiakirjoista.

Suullista tarjouspyyntöä voidaan käyttää ainoastaan kynnysarvot alittavissa hankinnoissa. Suullinen tarjouspyyntö on tarvittaessa vahvistettava kirjallisesti.

Tarjouspyyntö lähetetään samanaikaisesti ja samansisältöisenä kaikille ehdokkaille. Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntöasiakirjat luovutetaan kuitenkin sitä mukaan kuin ehdokkaat pyytävät niitä hankintayksiköltä.

Tarjousaikana välttämättömiksi ilmenneet lisäykset ja muutokset tarjouspyyntöasiakirjoihin tai tarjousajan pidentäminen ilmoitetaan vastaavasti kaikille, joilta tarjous on pyydetty.

Tarjouspyyntöön sisällytettävät kaupalliset (juridis-taloudelliset) ja tekniset vaatimukset on laadittava niin selviksi, että tarjouksentekijät voivat niiden perusteella tehdä mahdollisimman yksiselitteisen tarjouksen ja että tarjoukset saadaan keskenään vertailukelpoisiksi. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön on lisäksi otettava huomioon hankintalaissa asetetut tarjouspyyntöä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset.

Valintaperuste (kokonaistaloudellisuus tai hinta), jota sovelletaan hankintapäätöstä tehtäessä on mainittava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Yksityiskohtaiset arviointiperusteet eli -kriteerit on EU-kynnysarvoja pienemmissä hankinnoissa ristiriitojen välttämiseksi tarkoituksenmukaista ilmoittaa vasta tarjouspyynnössä, koska hankinnan sisältö tarkentuu hankkeen edetessä.

Hankintayksikön on kiinnitettävä huomiota siihen, että hankintailmoituksen ja sitä ajallisesti seuraavan tarjouspyynnön sisältö eivät muodostu ristiriitaisiksi. Tällaisessa tilanteessa asia tulkitaan siten, että hankintailmoituksen määräys menee tarjouspyynnön edelle. Tämän johdosta hankintailmoitukseen ei olisi syytä sisällyttää yksityiskohtaista tietoa sellaisista hankintaan liittyvistä asioista, jotka käytännössä selviävät lopullisesti vasta hankintailmoituksen tekemisen jälkeen.

Hankintaprosessi

Tehtävän määrittely

- * tavarat
- * palvelut
- * rakennustyö

Kilpailuttamisvaihe

- hankintamenettelyn valinta
- **valintaperusteen määrittäminen**
- **valintaperusteiden ja arviointikriteereiden** asettaminen
- hankintailmoituksen tekeminen HILMA-kanavalla
- osallistumishakemusten käsittely
- **tarjousten pyytäminen**

Vertailu- ja päätöksentekovaihe

- tarjousten **avaaminen**
- **päätöksenteko** ja perusteleminen
- päätöksen **tiedoksianto** muutoksenhakuosoituksin

Hankintasopimuksen tekeminen

- vuosisopimus tai muu kausisopimus
- kertasopimus

Sopimuksen toteutumisen seuranta

- reklamaatiot, irtisanominen, purkaminen
- toimenpiteiden hyväksyminen

4.2 Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyyntö on hankintaa koskevan kilpailutuksen keskeisin asiakirja. Tarjouspyynnön sisältö määräytyy hankittavan tavarán, palvelun tai rakennusurakan kohdalla eri tavoin. Myös hankkeen taloudellinen arvo vaikuttaa asiakirjojen sisältöön. Erityisesti EU-kynnysarvot ylittävissä hankkeissa hankintailmoitukseen ja tarjouspyynnön sisältöön on kiinnitettävä riittävä huomiota. Mikäli tarjouspyyntö poikkeaa hankintailmoituksesta, jälkimmäinen menee aikaisemmin laadittuna asiakirjana pätevyysjärjestyksessä edelle.

Tarjouspyynnössä on hankinnan luonteesta, laadusta, arvosta ja käytettävistä yleisistä sopimusehdoista riippuen ilmoitettava esimerkiksi:

- 1) tiedot hankintayksiköstä
- 2) hankinnan sisältö eli hankittavien tavaroiden ja palvelujen määrä ja erityisominaisuudet samoin kuin rakennustyön tekninen sisältö. Hankinnan sisältöön liittyy toimitukselta edellytettävät laatuvaatimukset.
- 3) sovellettava hankintamenettely (avoin, rajoitettu, neuvottelumenettely jne.)
- 4) ilmoitus toimittajien kelpoisuusvaatimuksista ja sen osoittamiseksi vaadittavista asiakirjoista
- 5) tarjouksen valintaperusteet (kokonaistaloudellisesti edullisin/halvin tarjous) ja yksityiskohtaiset arviointikriteerit ja niiden suhteellinen painotus
- 6) voidaanko kokonaistarjouksen lisäksi tehdä osatarjouksia tai vaihtoehtoisia tarjouksia
- 7) vaatimus huolto- ja käyttöohjeista sekä koulutuksesta, joiden tulee sisältyä tarjoukseen
- 8) mahdollisten varaosien saantimahdollisuudet, tuotteen huolto- ja korjausmahdollisuudet ym.
- 9) hankittavan tavarán toimitusaika ja paikka (paikat)
- 10) määräaika tarjouksen jättämiselle sekä osoite, johon tarjous on toimitettava samoin kuin tarjoukseen merkittävä tunnus
- 11) kuinka pitkään tarjouksen tulee olla voimassa
- 12) maksuehdot ja mahdolliset vakuudet
- 13) edellytetäänkö tarjoukselta kiinteää hintaa vai hyväksytäänkö myös hinnanmuutosperusteeseen sidottu hinta, jolloin sidonnaisuus ilmoitettava tarjouspyynnössä
- 14) vakuuttamisvelvollisuus
- 15) asiakirjoista mahdollisesti perittävä maksu
- 16) tarjousten laatimiskieli sekä kieli tai kielet, jota sopimusta sovellettaessa käytetään
- 17) sovellettavat toimialakohtaiset yleiset sopimusehdot (YSE 1998, KSE 1995, JYSE 2009, JIT 2007 jne.)
- 18) sopimukseen sovellettava laki (noudatetaan Suomen lakia)
- 19) erimielisyyksien käsittelypaikka. Yleisen alioikeuden nimi (..... kärjäoikeus)
- 20) kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa viittaus julkaistuun ennako- ja hankintailmoitukseen HILMA-kanavalla.

4.3 Valintaperusteiden ja arviointikriteereiden asettaminen

Tarjouspyynnössä on mainittava hankintapäätöstä tehtäessä sovellettava **valintaperuste**, kokonaistaloudellinen edullisuus tai tarjouksen hinta (HL 62,3 § sekä 69 ja 71 §). Mikäli valintaperusteena on tarjousten kokonaistaloudellinen edullisuus, tarjouspyynnössä on yksilöitävä asiaa osoittavat **vertailu- eli arviointiperusteet** (arviointikriteerit). Kokonaistaloudellisina arviointiperusteita voivat olla mm. tuotteen hinta, toimitusaika, valmistumispäivä, käyttökustannukset, ympäristöystävällisyys jne. Valintaperustetta ja sitä ilmentäviä arviointikriteereitä ei saa muuttaa tai lisätä hankintaprosessin aikana.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa valinta- ja vertailuperusteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Asiakirjojen ristiriitaisuuksien välttämiseksi yksityiskohtaiset arviointikriteerit on käytännössä syytä esittää yleensä vasta tarjouspyyntöasiakirjoissa, koska tilaajan tarpeet tarkentuvat projektien edetessä. Arviointikriteereiden painoarvot voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, ne on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä. EU-kynnysarvon ylittävien hankintojen kohdalla tulee hankintalaista aina varmistaa asiaa koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset.

Hankintatapahtumassa ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuden arviointi ja toisaalta tarjoajien jättämien tarjousten arviointi on erotettava toisistaan. Tarjoajan kelpoisuuteen viittaaminen laadullisena tekijänä ei ole EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa rajoitetussa menettelyssä mahdollista osallistumishakemusten käsittelyn jälkeen. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa yritys on tarjousten vertailun jälkeen todistettavasti menettänyt kelpoisuutensa.

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä, mutta EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa valintaperusteiden kohdalla voidaan noudattaa soveltuvin osin vastaavia perusteita kuin edellä mainittu. Tällainen menettely on usein myös suositeltavaa, koska se todellisuudessa helpottaa tarjousten vertailua.

EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa kokonaistaloudelliset vertailuperusteet voidaan kuitenkin ilmoittaa tarvittaessa vain tärkeysjärjestyksessä. Tähän ryhmään kuuluvissa palveluhankinnoissa ja urakoissa vertailuperusteina voidaan hankinalain 72 §:n mukaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien kelpoisuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Tarjouspyyntöön voidaan sisällyttää tarjousten arvioinnissa käytettävän vertailutaulukon pohja, josta ilmenee eri arviointiperusteet (valintakriteerit) ja niiden suhteellinen painotus. Menettely selkeyttää tarjousten tekijöille tilaajan tarkoituksen ja se helpottaa samalla tilaajan tulevaa arviointia ja valintaa koskevan pöytäkirjan laadintaa.

4.4 Määräajat

Toimittajan, joka haluaa osallistua tarjouskilpailuun kynnysarvot ylittävissä hankkeissa, tulee avointa hankintamenettelyä lukuun ottamatta ilmoittaa halukkuutensa asiaan jättämällä osallistumishakemus hankintayksikön asettamassa määräajassa.

Tarjouksen jättämiselle on vastaavasti asetettava määräaika päivämääränä ja kellonaikana.

Osallistumishakemuksen ja tarjouksen jättämiselle varattavan määräajan vähimmäisajasta on EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta säädetty hankintalaissa. Muissa hankinnoissa tarjouksen tekemiseen on varattava riittävä aika, jonka pituus määräytyy hankkeen luonteen mukaisesti.

Mikäli tarjousten tekemiseksi on tilaajasta johtuvasta syystä (esim. virhe tai puute tarjouspyyntöasiakirjoissa) aiheellista myöntää lisäaikaa, siitä on ajoissa ilmoitettava kaikille, joilta tarjous on pyydetty.

Määräajan jälkeen jätetyt tarjoukset on hylättävä.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava aika, jonka tarjouksen tulee olla voimassa sen jättämisaian päättymisestä. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon ainakin tarjousten vertailun, päätöksenteon, pöytäkirjan valmistumisen, päätöksen tiedoksi antamisen vaatima aika.

4.5 Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta

Hankintoihin liittyvä ehdokkaiden ja tarjoajien hyväksyminen tai sulkeminen pois kilpailusta tapahtuu eri tavoin hankintamenettelyn luonteesta riippuen. Toimittajien soveltuvuuden eli kelpoisuuden arviointi merkitsee sen selvittämistä, onko toimittajalla tekniset, taloudelliset tai muut edellytykset hankinnan toteuttamiseksi. Soveltuvuuden arvioinnin yksityiskohtaiset perusteet on määritelty hankintalaissa. EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa asiaa koskevat yksityiskohtaiset määräykset ovat HL:n 52–59 §:ssä. Vastaavia perusteita noudatetaan soveltuvin myös kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankkeissa (HL 71 §).

Avoimessa menettelyssä, jossa kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen, tarjouksen tekijöiden soveltuvuus eli kyky toteuttaa hankinta arvioidaan vasta tilaajan saatua tarjoukset.

Muissa kynnysarvot ylittävissä hankintamenettelyissä, jotka alkavat rajoitettuna menettelynä, hankintayksikkö päättää osallistumishakemusten jälkeen, ketkä ilmoitautuneista ovat soveltuvia kilpailun kohteena olevan hankkeen toteuttajiksi. Tämän jälkeen tarjoukset pyydetään kilpailuun valituilta toimittajilta siten kuin hankintamenettelyä koskevassa kohdassa (luku 2) on todettu. Yritystä, jolta on kelpoisuuden arvioinnin jälkeen pyydetty tarjous, ei saa kelpoisuuteen vedoten enää sulkea pois kilpailusta ellei yrityksen kelpoisuutta koskevat ominaisuudet ole olennaisesti heikentyneet tarjouspyynnön jälkeen.

Hankintayksikkö voi ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden selvittämiseksi

pyytää näiltä **todistuksia tai selvityksiä** suorituskelpoisten yritysten valitsemiseksi hankintalaista ilmenevällä tavalla. Asiaa koskevat vaatimukset on suhteutettava hankkeen laadun ja koon mukaisesti.

Teknisen suorituskelpyvyyden osoittamiseksi voidaan vaatia esimerkiksi luettelo tarjoajan aikaisemmista kyseisen hankkeen toteuttamisedellytysten kannalta merkittäviä toimituksista (**referenssiluettelo**), selvitys tarjoajan henkilö- ja muista resurssista, selvitys toimittajan laadunvalvonnasta tai hankittavaa tavaraa koskevia näytteitä tai selostuksia.

Euroopan talousalueella jäsenvaltioiden virallisiin toimittajarekistereihin hyväksytyt toimittajat voivat osoittaa taloudelliset ja tekniset edellytyksensä rekisteröintiä koskevalla asiakirjalla.

EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen kohdalla hankintalaissa on eroteltu tilanteet, joissa ehdokas tai tarjoaja on **ehdottomasti suljettava** pois kilpailusta (HL 53 §). Syynä on tällöin lähinnä talousrikollisuus. Näiden perusteiden käyttäminen edellyttää lainvoimaista tuomiota.

Ehdottomista sulkemistilanteista hankintalaissa erotetaan tapaukset, joissa pois sulkeminen on hankintayksikön **harkinnassa** (HL 54 §). Yritysten harkinnanvarainen sulkeminen tulee tehdä hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Lain tarkoittamien sulkemisperusteiden soveltuvuutta arvioitaessa on otettava huomioon muun muassa se, kuinka kauan tapahtuneesta virheestä tai laiminlyönnistä on kulunut. Ehdokkaiden tai tarjoajien liian tiukka karsinta voi johtaa markkinoilta saatavan hyödyn menettämiseen ja se voi olla myös yrityksiä syrjivää.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön tulee jo hankintailmoituksessa todeta ne toimittajien soveltuvuutta koskevat harkinnanvaraiset vähimmäisvaatimukset, jotka niiden tulee täyttää uhalla, että toimittaja suljetaan pois kilpailusta (HL 56,2 §). EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sulkemisperiaatteista voidaan ilmoittaa vasta tarjouspyynnössä (HL 69,2 §).

Ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen kilpailusta voi harkinnanvaraisten sulkemisperusteiden kohdalla toteutua esimerkiksi seuraavien edellytysten vallitessa

- toimittaja on konkurssissa tai
- toimittaja on päätetty asettaa selvitystilaan
- toimittaja on tuomittu ammattinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta
- toimittaja on ammattitoiminnassaan syyllistynyt vakavaan virheeseen
- toimittaja on laiminlyönyt verojen ja lakisääteisten sosiaalimaksujen (esim. eläkevakuutusmaksujen) suorittamisen
- toimittaja on osoittautunut epäluotettavaksi antamalla vääriä tietoja hankintayksikölle tarjouksentekijän luotettavuuden arvioimiseksi.

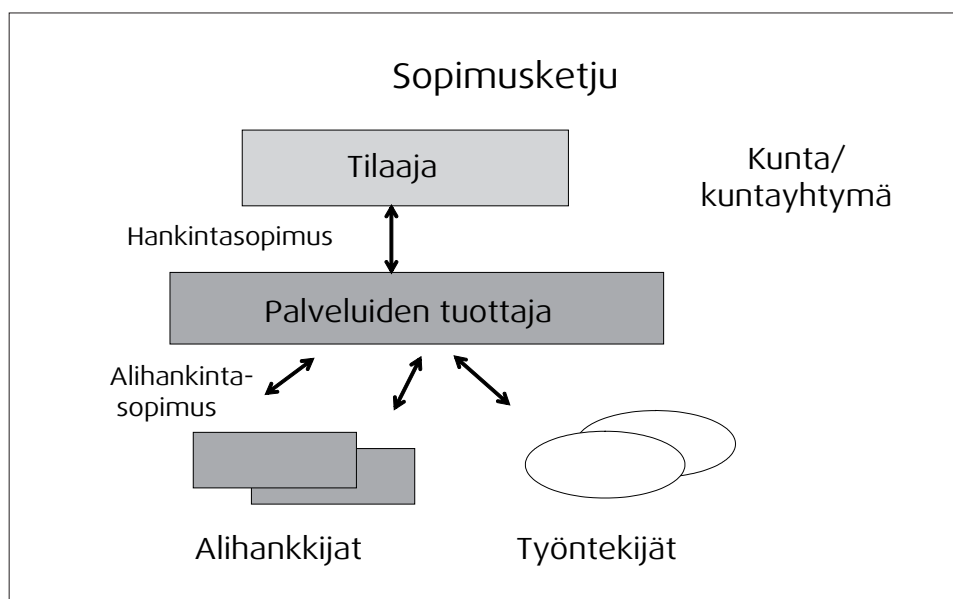
Ehdokkaan tai tarjoajan sulkemisesta kilpailusta on tehtävä **hallinnollinen päätös** joko heti tai lopullisen valintapäätöksen yhteydessä. Se, milloin päätös annetaan

ehdokkaalle tai tarjoajalle tiedoksi, on ratkaistava hankkeen luonteen perusteella. Ratkaisun tulee ilmetä viimeistään lopullisesta hankintapäätöksestä, jotta asianosaisella on mahdollisuus tarvittaessa hakea muutosta päätökseen.

Ehdokas tai tarjoaja voidaan sulkea pois kilpailusta myös tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) eli **tilaajavastuulain** mukaisin perustein. Tällä lailla pyritään torjumaan ns. harmaita markkinoita. Tarjouspyyntöasiakirjoissa olisi syytä mainita, että kilpailusta sulkeminen voi tapahtua hankintalain ohella tilaajavastuulaissa mainituin perustein.

Tilaajavastuulain mukaan tilaajat, kuten hankintayksiköt ovat velvolliset vaatimaan tarjouskilpailun voittaneelta yritykseltä kilpailun ehdoista riippumatta viimeistään ennen sopimuksen allekirjoittamista tilaajavastuulaissa mainitut tiedot yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttämistä, kuten verojen maksamisesta ja sosiaaliturvamaksujen suorittamisesta. Vastaavasti tilaaja on velvollinen selvittämään, mitä työehtosopimusta sopimuksen tarkoittaman työn toteuttamisessa sovelletaan. Työehtosopimusta koskevia tietoja lukuun ottamatta tilaajavastuulain velvoitteet limittyvät hankintalain 54 §:n tarkoittamien harkinnanvaraisten kilpailusta pois sulkemista koskevien periaatteiden kanssa.

Hankintoja koskevan *sopimusketjun hahmottaminen* ja hallinta ovat keskeisiä sekä kilpailuttamisen että laadittavan sopimuksen kannalta. Kuntien ja kuntayhtymien toimiessa tilaajina, niiden ja toimittajien välistä sopimusta kutsutaan hankintasopimukseksi. Rakentamisessa vastaava sopimussuhde on urakkasopimus. Tehtävästä vastaavat toimittajat, tuottajat ja urakoitsijat voivat tarvittaessa käyttää alihankkijoita tai -urakoitsijoita. Kukin toimijataho vastaa omalta osaltaan sopimuksen edellyttämällä tavalla tilaajan tai tuottajan velvollisuuksista.

4.6 Tarjousten vastaanotto ja avaaminen

Saapuneet tarjoukset kirjataan tai niiden päällykseen merkitään tarjouksen saapumisaika ja vastaanottajan nimi. Tietoteknisin menetelmin (telefaksit ja sähköpostit) tehtyjen tarjousten vastaanotto on järjestettävä siten, ettei tarjousehtojen salaisuutta vaaranneta. Näin saadut tarjoukset on suljettava kirjekuoreen tai muutoin varmennettava tietovuodot kesken asian käsittelyn.

Tarjoukset säilytetään avaamattomina niiden avaamistilaisuuteen saakka. Myös avaamistilaisuuden jälkeen on huolehdittava siitä, että tarjoukset niihin kuuluvine hankintapäätöksen kannalta oleellisine liitteineen säilytetään huolellisesti.

Tarjoukset avataan ilman julkisuutta hankintayksikköä edustavien henkilöiden toimesta (”virkamiestiimissä”). Avaustilaisuudesta tulee laatia avauspöytäkirja, jonka liitteenä on saadut tarjoukset. Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa menettely voi pöytäkirjauksen osalta olla joustavampi. Avaustilaisuuden jälkeen saatuja tarjousta koskevia tietoja ei tulisi julkistaa ennen lopullisen hankintapäätöksen tekemistä, jotta tarjousten vertailu ja poikkeuksellisesti suoritettavat täydentävät neuvottelut voidaan suorittaa ilman sivuvaikutteita.

Valtion toimesta asuntolainoitettujen samoin kuin eräiden muiden valtion lainoittamien rakennuskohteiden toteuttamista koskevat tarjoukset on aiemmin edellytetty avattavaksi julkisesti. Tästä vaatimuksesta on asuntorahaston rahoittamien kohteiden osalta luovuttu vuonna 2010.

Avatut tarjoukset varmistetaan päivämäärällä ja läsnä olevien henkilöiden nimi-kirjoituksella tai toimieliimen puheenjohtajan ja sihteerin allekirjoituksella.

4.7 Tarjousten hylkääminen

Hankinnasta päättävällä on oikeus hylätä saadut tarjoukset hankintalain mukaisin perustein. Tarjous on hylättävä:

1. jos se on tarjouspyynnön vastainen
2. jos tarjoushintaa ei ole annettu yksiselitteisesti tai tarjouksessa ei ole esitetty vaadittuja hintaerittelyjä (yksikköhinnat).
3. jos tarjouksentekijä on tarjousmenettelyssä toiminut vilpillisesti taikka muuten lain tai hyvän kauppatavan vastaisesti,
4. jos tarjous on saapunut määräajan päättymisen jälkeen. Myöhästynyt, mutta ennen avaustilaisuutta saapunut tarjous voidaan kuitenkin ottaa huomioon kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa.

Lisäksi tarjoukset voidaan hylätä

1. jos kaikki tarjoukset ylittävät olennaisesti tarkoitukseen varatut määrärahat tai hankinta osoittautuu tarpeettomaksi,

2. jos tarjoushinta on niin alhainen, että on ilmeistä, ettei hankintaa myyjän taloudelliset edellytykset huomioon ottaen voida tarjouksen mukaisesti täyttää. Tarjousten hylkääminen alhaisen tarjouksen johdosta edellyttää kynnsarvot ylittävissä hankinnoissa hankintalaista selviävällä tavalla yksityiskohtaista selvitysmenettelyä (HankL 63 §)

Julkisen hankintayksikön kannalta on erittäin tärkeitä, että saadut tarjoukset ovat tarjouspyynnön mukaisia. Tarjouksen tekijöillä ei ole julkisissa hankinnoissa samantapaista mahdollisuutta tarjota haluamallaan tavalla kuin yksityisten kansalaisten tai yksityisoikeudellisten yritysten pyytämien tarjousten kohdalla.

Tasapuolisen ja syrjimättömän tarjousten vertailun mahdollistamiseksi saatujen *tarjousten tulee olla tarjouspyynnön mukaisia* sekä tarjousten teknisen sisällön että tarjousta koskevien oikeudellisten reunaehtojen osalta. Tarjousten tulee sisältää esimerkiksi tarjoushinta sellaisena kuin hankintayksikkö on sen edellyttänyt. Hankintamenettelystä riippuen hinta annetaan kokonaishintana tai yksikköhintoina. Hinta voidaan antaa myös niin, että osa hinnasta on kokonaishintana ja osa yksikköhintoina. Jos tarjous ei ole tarjouspyynnön mukainen, hankintayksikkö joutuu eräissä hankintalain mainitsemisissa tapauksissa ehdottomasti hylkäämään tarjouspyynnön vastaiset tarjoukset, kun taas toisissa tapauksissa hylkääminen on harkinnanvaraista.

Hankintayksikön on huolehdittava myös siitä, että tarjouskilpailussa *vilpillisesti toimivat yritykset* suljetaan pois kilpailusta, vaikka ne olisivat kelpoisuutensa osalta olleet soveltuvia kyseiseen toimeksiantoon. Vilpillinen menettely voi ilmetä useammalla eri tavalla. Eräs konkreettinen esimerkki vilpillisestä menettelystä on osallistuminen asianomaista kilpailua koskevaan kartelliin. Sen sijaan yritysten mahdollinen aikaisempi osallistuminen kartelliin koskee yritysten kelpoisuutta, joka on arvioitava hankintaprosessin aikaisemmassa vaiheessa (ks. kohta 4.5, ehdokkaiden ja tarjoajien valinta).

Tarjoukset on jätettävä määräaikaan mennessä tarjouspyynnössä mainittuun osoitteeseen. Julkisissa hankinnoissa määräaika on ehdoton, joten sen kohdalla ei oikeuskäytännön perusteella ole joustoa. Tällöin ei riitä, että hankintayksikkö saa tarjouksen ennen tarjousten avaamista. Tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu edellyttävä tarjouspyynnön reunaehtojen noudattamista koko prosessin aikana.

Julkiset hankintayksiköt joutuvat toiminnassaan ottamaan huomioon tehtävään varatut *määrärahat*. Tarjousten ylittäessä varatut määrärahat, hankintayksikkö joutuu arvioimaan, onko edellytyksiä jatkaa kilpailua tästä huolimatta vai joudutaanko hankintaprosessi keskeyttämään. Päätöksenteossa joudutaan ottamaan huomioon sekä kuntalain että hankintalain säännökset. Hankintatoiminnan moniportaisuus huomioon ottaen vähäisten määrärahan ylitysten kohdalla ei tulisi yleensä hankintaa keskeyttää, vaan toimenpiteen rahoitus pitäisi varmistaa muulla tavoin. Keskeyttämisspäätös samoin kuin muutkin hankintaprosessin välivaiheisiin liittyvät asianosaisen oikeusasemaan vaikuttavat ratkaisut on perusteltava ja annettava asianosaisille tiedoksi.

Tarjoushintojen alhaisuus on yleensä hyvä asia, mutta *poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset* saattavat merkitä myös riskiä hankintayksikölle. Tällaisia tarjouksia ei voida hankintalain mukaan sellaisenaan hylätä, koska alhainen tarjous on lähtökohtaisesti positiivinen asia. Hankintayksiköllä on kuitenkin oikeus varmistaa tarjouksen tekijän edellytykset toteuttaa hankinta alhaisella hinnalla. Hankintalaki edellyttääkin kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa kyseisen asian selvittämistä (HL 63 §).

4.8 Tarjousten arviointi ja toimittajan valinta

Ennen tarjousten vertailua on arvioitava, ketkä tarjouksen tekijät ovat hankintakilpailun ehtojen mukaisesti kelpoisia eli täyttävät tilaajan asettamat vaatimukset. Soveltumattomat yritykset on suljettava pois tarjouskilpailusta. Tarjousten vertailuvaiheessa ei saa arviointiperusteina yleensä käyttää tarjoajien kelpoisuuteen eli soveltuvuuteen liittyviä tekijöitä, vaan ne tulee käsitellä ennen vertailua. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa vain EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa (HL 72 §).

Tarjouksista on hyväksyttävä joko se, joka on asianomaista hankintaa koskevan valintaperusteen mukaan kokonaistaloudellisesti edullisin tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellista valintaperustetta käytettäessä on sovellettava kaikkia hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä mainittuja vertailuperusteita. Tarjouksia vertailtaessa ei saa ottaa mukaan myöskään uusia arviointiperusteita, joita ei ole mainittu tarjouspyyntöasiakirjoissa.

Tarjouksia vertailtaessa on yleensä syytä tehdä *vertailutaulukko*, jotta eri arviointiperusteiden pisteytys muistetaan tehdä jokaisen tarjoajan kohdalta kaikkien

Tarjousten vertailu

Kokonaistaloudellisuuden vertailu
Esimerkki: Kuljetuspalvelujen toimittajan valinta

Vertailutekijät	Pisteet	Yritykset / kuljetuskalusto	
		A (halvin) 40 euroa/h	B 45 euroa/h *)
1) Tarjoushinta	max 70 p	70 p	62 p
2) Kaluston ikä ja kunto	max 15 p	6 p	15 p
1-5 v 15 p			
6-10 v 12 p			
11-15 v 9 p			
16-20 v 6 p			
3) Henkilökunnan ammattitaito, palvelun luotettavuus ja laatu**)	max 15 p	6 p	10 p
Vertailupisteet	100 p	82 p	87 p
Edullisuusjärjestys		2.	1.

*) Tarjoushintapisteeet B-tarjous: 40 / 45 x 70 = 62

***) Kohta 3 pitäisi avata informatiivisuuden parantamiseksi.

tarjouspyynnössä mainittujen vertailukriteerien osalta. Vertailutaulukon pohja voidaan esittää jo tarjouspyynnössä. Vertailuperusteiden käyttö on perusteltava ellei asia ilmene yksiselitteisesti vertailutaulukosta.

Tarjoukset on käsiteltävä niin hyvissä ajoin, että tarjouksen hyväksyminen voidaan saada tarjouksentekijän tietoon tarjouksen voimassaoloaikana. Mikäli tarjousten käsittely lykkääntyy, tarjousten tekijöiltä on riittävän ajoissa tiedusteltava, ovatko ne valmiit jatkamaan tarjouksen voimassaoloaikaa hankintayksikön ehdottamaan uuteen päivämäärään saakka.

4.9 Hankintapäätös ja sen pöytäkirjaus

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan vaikuttavista väli-vaiheen ratkaisuista sekä tarjouskilpailun lopullisesta ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava (HL 73 §). Päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun olennaisesti vaikuttaneet seikat.

Hankintapäätöksen tekee se toimielin tai viranhaltija, jolle on johtosäännössä (delegointi) tai sen perusteella tehdyllä hallinnollisella päätöksellä (subdelegointi) annettu päätösvalta hankinta-asioissa.

Hankintapäätöstä koskeva pöytäkirja laaditaan noudattaen yleisiä hyvän hallinnon periaatteita. Pöytäkirja laaditaan käyttäen ns. täydentyvää esityslistapöytäkirjaa, kun kysymys on hallituksen, lautakunnan tai muiden monijäsenisten toimielinten päätöksistä. Viranhaltijapäätöksistä laaditaan sen sijaan päätöspöytäkirja, joka voi vähäisissä suorissa hankinnoissa olla suhteellisen yksinkertainen, koska suoria hankintoja koskevissa päätöksissä ei vertailla yritysten tarjouksia.

Hankinta-asioissa pöytäkirja on laadittava siten, että siitä ilmenee hankintatapahtuman keskeiset vaiheet. Näin menetellen hankintoja valmistelevat ja niistä päättävät henkilöt saavat oikean kuvan hankinnasta. Hyvä pöytäkirja liitteineen antaa myös tarjousten tekijöille vastauksen hankintatapahtumasta kokonaisuudessaan. Keskeistä on tällöin hankintapäätös perusteluineen. Muutoksenhakutilanteessa pöytäkirja antaa selkeän kuvan hankinnasta hankintalain mukaisille muutoksenhakuelimille eli markkinaoikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Hankintapäätös voidaan saattaa myös hankinta-oikaisuun tai oikaisuvaatimuksin kunnan toimielimen tutkittavaksi, jolloin pöytäkirjalla on vastaava merkitys.

Pöytäkirjaan on aiheellista sisällyttää yleiskuvaus hankintatapahtumasta. Esityslistapöytäkirjaa käytettäessä hankinnan yleiskuvaus ilmenee yleensä esityslistan kerrontaosasta. Pöytäkirjauksen laajuuteen ja ulkoiseen muotoon vaikuttaa mm. se, missä määrin tapahtumatietoja sisällytetään suoraan pöytäkirjaan ja missä määrin sen liitteisiin.

Pöytäkirjasta tulisi hankinnan luonteesta ja laajuudesta riippuen ilmetä mahdollisuuksien mukaan mm. seuraavat asiat tarvittavin perusteluin

- hankinnan yleiskuvaus
- hankittava tavara, palvelu tai rakennustyö
- milloin hankintailmoitus julkaistu HILMA-kanavalla

- käytetty hankintamenettely
- miltä yrityksiltä tarjouksia on pyydetty
- ketkä ovat antaneet tarjouksen
- tarjousten avaustilaisuuden luonne
- tarjoajien kelpoisuus
- yritysten mahdollinen sulkeminen kilpailusta
- tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus/mahdollinen hylkääminen
- tarjouksia koskeva tarkistusneuvottelu, jos sellainen on poikkeuksellisesti pidetty
- tarjousten vertailu mahdollisine vertailutaulukoineen
- voittaneen tarjouksen valinta perusteluineen tarjouspyynnössä esitetyin valinta- ja arviointiperustein
- mahdolliset muut perustelut
- maininta sopimuksen syntymisajankohdasta
- muutoksenhakuohjeet (markkinaoikeus ja hankintaoikaisua käsittelevä toimielin).

4.10 Muutoksenhaku hankintapäätöksistä

Kunnan, kuntayhtymän tai kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen, kuten yhtiöiden tekemään hankintapäätökseen tyytymättömällä asianosaisella on mahdollisuus hakea muutosta hankintapäätökseen hankintalain edellyttämällä tavalla.

Kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskeviin hankintapäätöksiin voidaan hakea muutosta *valittamalla* markkinaoikeudelle. Markkinaoikeus tutkii asian vain siltä osin kuin kysymys on hankintalain vastaisesta menettelystä.

Hankintalain edellyttämä tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden noudattamisvelvoite mahdollistaa sen, että markkinaoikeus voi tutkia myös esitetyt esteellisyysväitteet.

Markkinaoikeudelle tehtävänä olevan valituksen rinnalla tai sen sijasta asianomainen voi tehdä hankintalain tarkoittaman *hankintaoikaisu*n hankintayksikölle itselleen. Hankintayksikkö voi myös omatoimisesti korjata päätöstään hankintaoikaisuin (HL 80 §).

Asianosaisella on mahdollisuus hakea muutosta hankintalain mukaisella hankintaoikaisulla myös kansallisen kynnysarvon alittavissa ns. pienhankinnoissa siitä huolimatta, että hankintalain kilpailuttamissäännöksiä ei sovelleta näihin hankintoihin (HL 83 §).

Mikäli kysymys on kunnallishallintoon liittyvästä hallintoelinten muodollisesta kuntalain vastaisesta menettelystä, kuten toimivaltasäännösten rikkomisesta, päätökseen ei voida hakea muutosta kuntalain perusteella kunnallisvalituksin tai oikaisuvaatimuksin.

Pienhankinnoissa asianosaisen käytettävissä on myös kuntalain (365/95) mukainen *oikaisuvaatimus* (KunL 89 §). Oikaisuvaatimus tehdään asianomaisen kunnan tai kuntayhtymän hallitukselle tai lautakunnalle siitä riippuen, kuka päätöksen

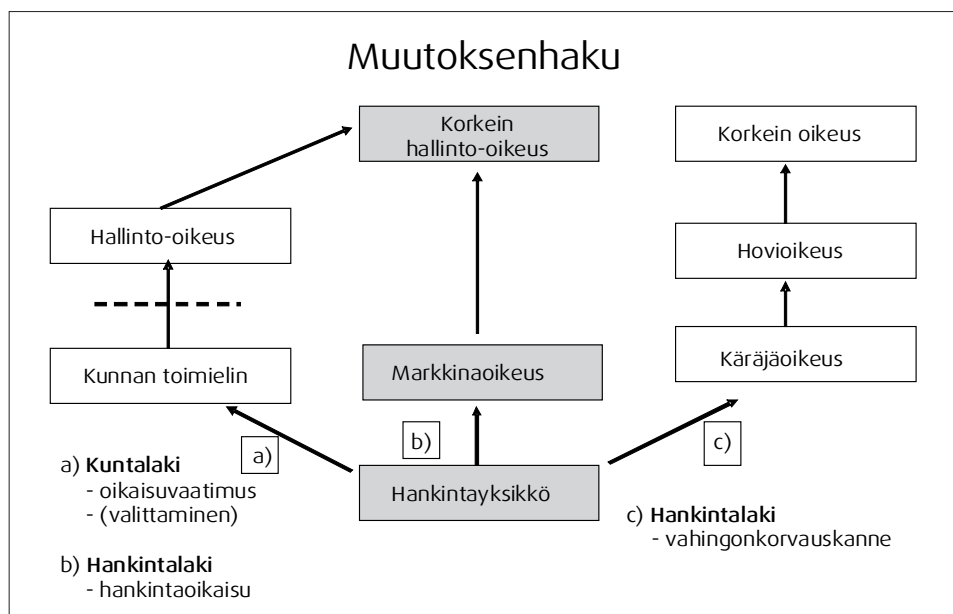
on tehnyt ja millainen on päätöksen tehneen hankintayksikön organisaatio. Oikaisuvaatimuksen tekemisen edellyttämät muodollisuudet ilmenevät hankintapäätökseen liitettävästä oikaisuvaatimusohjeesta.

Oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä voidaan kunnallisvalituksin valittaa hallinto-oikeudelle, mikä taas ei ole mahdollista kansalliset kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa, koska niitä koskevat hankintapäätökset voidaan saattaa markkinaoikeuden ratkaistaviksi (HL 102 §).

Pienhankinnoissa hankintaoikaisu ja oikaisuvaatimusten yhteydessä ei voida vedota suoraan hankintalain vastaisuuteen, koska hankintalain kilpailua koskevia sääntöjä ei pienhankinnoissa sovelleta. Sen sijaan hallinnon yleiset hyvät periaatteet koskevat pieniäkin hankintoja. Nämä hankintapäätökset tulee kumota, mikäli päätöksenteossa on syynyt esimerkiksi selkeään harkintavallan väärinkäyttöön tai rikotaan olennaisesti tasapuolisuus- ja syrjimättömyysperiaatetta. Lisäksi päätökset voidaan kumota muiden kuntalain ja hallintolain rikkomusten kautta.

Hankintapäätöksiä koskeva *muutoksenhakuohje* ilmenee oheisesta oikaisuohjeesta ja valitusosoituksesta. Hankintayksikön tulee käyttää sitä soveltuvin osin riippuen siitä onko kysymys kunnasta, kuntayhtymästä tai kuntakonserniin kuuluvasta yhteisöstä (liite 1).

Valituksen, hankintaoikaisu tai oikaisuvaatimuksen voi tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*). Käytännössä oikaisuvaatimuksen tekemiseen oikeutettuja ovat kilpailusta pois suljetut ehdokkaat ja valintaprosessissa hävinneet tarjouksen tekijät. Lisäksi pienhankinnoissa oikaisuvaatimuksen voi tehdä kunnan jäsen kuntalain mukaisesti.

Asianosaisen tulee tehdä hankintalain mukainen valitus ja hankintaoikaisu samoin kuntalain mukainen oikaisuvaatimus 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisäännöstä. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua siitä, kun päätöstä koskeva pöytäkirjanote on lähetetty hänelle tavallisella kirjeellä. Jos päätös annetaan ehdokkaalle tai tarjouksen tekijälle tiedoksi sähköisesti, heidän katsotaan saaneen siitä tiedon, kun viesti on heidän käytettävissään. Tällaisena ajankohtana pidetään lähtökohtaisesti viestin lähettämispäivää (HL 75 §).

Markkinaoikeudelle tehtävästä valituksesta samoin kuin hankintaoikaisuista ja oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen. Tämän mahdollistamiseksi tiedoksi annettusta hankintapäätöksestä on ilmettävä kaikki keskeiset hankintapäätökseen vaikuttaneet tekijät, joita on käsitelty edellä kohdassa 4.9 koskien hankintapäätöstä ja sen pöytäkirjausta.

Markkinaoikeudella on mahdollisuus valituksen tekemisen jälkeen ennen lopullisen päätöksen tekemistä *kieltää päätöksen täytäntöönpano*, mikäli muutoshakemus sisältää sellaisia perusteita, jotka saattavat mahdollistaa päätöksen kumoamisen. Mikäli markkinaoikeudessa tapahtuvan käsittelyn jälkeen ilmenee, että hankintapäätös on tehty hankintalain vastaisesti, markkinaoikeuden lopullisen päätöksen sisältö riippuu siitä, onko hankintapäätöksen perusteella tehty jo sopimus vai ei. Prosessin aikana markkinaoikeus tiedustelee tätä seikkaa hankintayksiköltä.

Hankintalailta pyritään ensisijaisesti siihen, että virheellisen päätöksen seurauksena asianosaisen saa oikeusturvaa ja asia voidaan korjata. Markkinaoikeus voi kumota päätöksen ja kieltää hankintayksikköä noudattamasta virheellistä menettelyä tai velvoittaa sen korjaamaan virheellinen menettely esimerkiksi suorittamalla hankintavertailun uudestaan.

Jos hankintayksikkö on jo laittanut päätöksen täytäntöön ja asiassa on tehty hankintasopimus, markkinaoikeus käyttää ns. toissijaisia keinoja. Tällöin markkina-

Markkinaoikeuden toimenpiteet

– jos menettelyvirhe hankinnassa

A Hankintasopimusta ei ole vielä tehty

- a) päätöksen kumoaminen kokonaan
- b) päätöksen täytäntöönpanokiello
- c) velvoite virheen korjaamiseen

B Hankintasopimus on jo tehty

- hyvitysmaksun määrääminen
  - maksettava asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä
- hankintasopimuksen tehottomuus, sopimuskauden lyhentäminen ja seuraamusmaksu EU-hankinnoissa

oikeus määrää hankintayksikön suorittamaan *hyvitysmaksua* sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä. Hyvitysmaksu on käytännössä eräänlainen rangaistuksen ja vahingonkorvauksen piirteitä sisältävä summaarinen seuraamusmaksu.

EU:n kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tapahtuneiden virheiden, kuten odotusajan laiminlyönnin ja suoria hankintoja koskevan ilmoituksen tekemättä jättämisen johdosta markkinaoikeus voi todeta hankintasopimuksen tehottomaksi, mikäli hankintayksikkö on näiden laiminlyöntien lisäksi rikkonut kilpailuttamista koskevia muita velvoitteita. Tehottomuusseuraamuksen vaihtoehtona tai sen rinnalla markkinaoikeus voi lyhentää hankintasopimuksen voimassaoloaikaa tai määrätä hankintayksikölle seuraamusmaksun.

5 Sopimusten tekovaihe

5.1 Sopimuksen tai tilauksen tekeminen

Hankinnasta tehtävä sopimus tehdään noudattaen sopimuksen tekemistä koskevia voimassa olevia yksityisoikeudellisia säännöksiä, kuten oikeustoimilakia. Hankintalaki edellyttää, että kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintapäätöksen tekemisen jälkeen laaditaan kirjallinen sopimus. Sopimuksen allekirjoittaminen on sopimuksen syntymisen edellytys. Sen sijaan muissa kuin hankintalain tarkoittamissa hankintasopimuksissa, kuten kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa, sopimus syntyy oikeustoimilain mukaan tilaajan ja tarjouksen tekijän välille välittömästi sen jälkeen, kun tarjouksen tekijä on saanut todisteellisesti tiedon tehdystä päätöksestä ja ottanut siitä selon.

Tarjouspyyntöasiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai tarjouksen hyväksymisilmoituksessa voidaan väärinkäsitysten välttämiseksi mainita ajankohta, jolloin sopimus syntyy julkisen hankintayksikön ja toimittajan välillä.

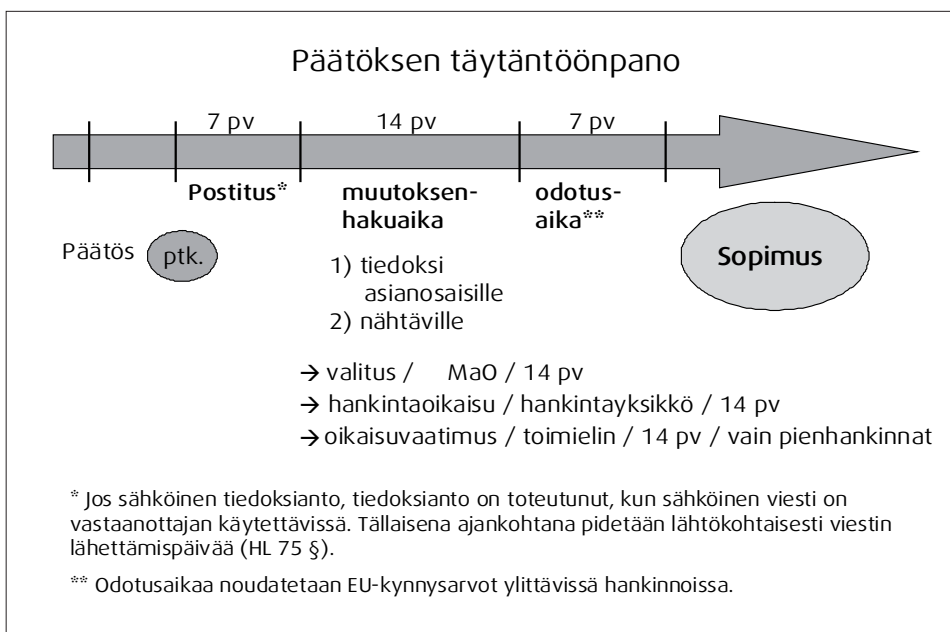
EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, joissa päätöksenteon jälkeen pitää noudattaa ns. odotusaikaa, päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi, minkä ajan kuluttua hankintasopimus voidaan tehdä (HL 73,2 §).

Käytännössä sitovan sopimuksen syntymisen ajankohdaksi voidaan edellä esitetyllä tavalla ilmoittaa lähtökohtaisesti kirjallisen sopimuksen allekirjoittaminen. Muina vaihtoehtoisina ajankohtina, joita tulee kuitenkin käyttää vain poikkeuksellisesti, voi olla esimerkiksi päätöksen lainvoimaisuus, hankkeen rahoitusta koskevan myönteisen ratkaisun saamisilmoitus, rakennushankkeissa rakennus- tai ympäristöluvan lainvoimaisuus jne.

EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa päätöksen täytäntöönpanoon, kuten kirjallisen sopimuksen tekemiseen ei saa ryhtyä ennen kuin on kulunut 7 päivää muutoksenhakuajan päättymisestä markkinaoikeudessa (odotus- eli karenssi-aika). Hankintayksikön on pidättäydyttävä sopimuksen allekirjoittamisesta tämän jälkeenkin, mikäli päätöksestä on haettu muutosta markkinaoikeudessa. Kysymys on odotusajan jatkumisesta markkinaoikeuden käsittelyn ajan (HL 77 §).

Hankintasopimusten ollessa pääsääntöisesti yksityisoikeudellisia sopimuksia, hankintojen kilpailuttamiseksi ja sopimusten laatimisen helpottamiseksi niiden yhteydessä on aiheellista käyttää alan yleisiä sopimusehtoja, kuten julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja JYSE 2009, tavarat tai palvelut, rakennusurakan yleisiä sopimusehtoja YSE 1998, konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja KSE 1995,

julkisen hallinnon ICT-hankintojen yleisiä sopimusehtoja JIT 2007, kone- ja kuljetuspalveluiden yleisiä sopimusehtoja, KE 2008 ja muita asianomaista hankintatehtävää koskevia sopimusehtoja.

Sopimuksen tekemisestä on erotettava *tavaran tai palvelun tilaukset*. Sen jälkeen kun sopimus on tehty, hankintayksiköt tai niihin kuuluvat muut tilaajayksiköt (eri hallintokunnat ja niiden alaiset viranhaltijat ja työntekijät) hyödyntävät tehtyä sopimusta tekemällä kilpailun voittaneelle yritykselle tarvittaessa tavara- tai palvelutilauksia. Nämä toimenpiteet eivät ole hankintalain kannalta tarkasteltuna itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia hankintapäätöksiä, vaan ne ovat aiemmin tehdyn kilpailutetun sopimuksen täytäntöönpanoa. Tilauksia tehtäessä tuleekin ottaa huomioon kilpailutetun hankintapäätöksen ja sopimuksen ehdot.

Sen sijaan tilaukset itsenäisinä hankintatoimintoina tulevat kysymykseen ns. suorissa hankinnoissa silloin kuin sellaiset ovat hankintalain mukaan sallittuja. Vastaavasti hankintalain soveltamisen ulkopuoliset kansallisen kynnyksarvon alittavat (alle 30 000 euron tavara- ja palveluhankinnat, 100 000 euron sosiaali-, terveys- ja koulutusalan palveluhankinnat sekä 150 000 euron rakennusurakat) pienhankinnat voidaan tarvittaessa tehdä tilauksin, jolloin tilaukset muodostavat itsenäisiä päätöksiä ja oikeustoimia.

5.2 Ennakot

Myyjälle voidaan poikkeuksellisesti myöntää ennakkoa suoritettavasta maksusta. Ennakko on sovittava hankinnan lopulliseksi osamaksuksi ja sille on tarvittaessa vaadittava riittävä vakuus.

5.3 Vakuudet

Hankintasopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi hankintayksikkö voi tarvittaessa vaatia vakuuden. Tästä pitää olla maininta jo tarjouspyyntöasiakirjoissa, kuten muistakin sopimusehdoista.

Vakuudeksi voidaan hyväksyä raha- tai vakuutuslaitoksen antama omavelkainen takaus, pankin antama talletustodistus tai tilaajan hyväksymä muu luotettava vakuus. Käytettäessä vakuutena irtainta panttia, asiasta on syytä tehdä panttaussopimus, jolla mahdollistetaan vakuuden käyttäminen tilaajan hyväksi sopimusrikkomuksen tapahduttua.

5.4 Tavarahan vastaanotto sekä palvelujen ja urakan hyväksyminen

Tavaraa vastaanotettaessa on sen määrä, laatu ja kunto viipymättä tarkistettava. Asennettavan laitteen saa hyväksyä vasta, kun sille on suoritettu käyttöönottotarkastus, jossa on todettu, että laite on toimintakunnossa ja täyttää sille asetetut suoritusarvot sekä muut hankintasopimuksen ehdot.

Palvelutehtävän tai rakennustyön vastaanotto toteutetaan sopimuksen liitteenä olevien yleisten sopimusehtojen mukaisesti joko toimeksiannon päättyessä tai osatehtävien suorittamisen jälkeen.

Toimituksen viivästyessä tai myyjän syyllistyessä virheelliseen tai sopimuksen vastaiseen toimitukseen taikka muulla tavoin rikkoessa sopimusta, on asiasta viipymättä tehtävä kirjallinen huomautus (reklamaatio). Reklamaatioiden suorittamisessa on noudatettava mahdollisten sopimusehtojen määräyksiä.

Toimittajan syyllistyessä laiminlyönteihin tilaajan on huolehdittava siitä, että sopimuksen tarkoittamia maksueriä ei makseta ennen velvoitteiden täyttämistä. Rakennushankkeiden kohdalla on ennen viimeisen maksuerän suorittamista urakoitsijalle mm. varmistettava, että takuuajan vakuus on luovutettu ja että sivu-urakoitsijoilla tai kolmansilla tahoilla ei ole urakoitsijasta johtuvia vaatimuksia.

Tavarahan vastaanotossa, palvelun hyväksymisessä samoin kuin rakennusurakan vastaanotossa ja siihen liittyvässä prosessissa on noudatettava asianomaisen toimialan vakiintuneita käytäntöjä, joiden perusteet käyvät ilmi yleisistä sopimusehdoista.

6 Erinäiset määräykset

6.1 Esteellisyys ja kilpailuneutraalisuus

Hankinta-asian valmisteluun ja päätöksentekoon osallistuva henkilö ei saa olla esteellinen. Vastaavasti hankintaa koskevan sopimuksen tai sen tulkintaa koskevan asian käsittelyyn tai tavaran tai palvelun tarkistamiseen osallistuvan henkilön tulee olla esteetön. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty kuntalaissa ja hallintolaissa.

Asian käsittelyä koskevasta esteellisyydestä on erotettava perinteinen kilpailuneutraalisuus, johon on pyrittävä hankinnoissa hankintaprosessin alkuvaiheesta sen päättymiseen. Hankintalain edellyttämä tasapuolisuus ja syrjimättömyys merkitsevät jo sellaisenaan kilpailuneutraliteettia. Tähän tulee pyrkiä jo tehtävän määrittelyssä niin, että tavara, palvelu tai rakennustyön kohde määritellään tasapuolisesti ja syrjimättömästi suhteessa potentiaaliin tarjouksen tekijöihin. Tästä johtuen yritys, jolla on ennakoita erityistietoa kilpailun kohteena olevasta hankkeesta siten, että yritysten keskinäinen objektiivinen kilpailuasetelma vaarantuu, ei voi osallistua tarjouskilpailuun. Kilpailuneutraalisuuden varmistaminen on sekä hankintayksikön että hankintaan osallistuvien toimittajien velvollisuutena.

Kilpailuneutraliteetista puhutaan nykyisin myös siinä yhteydessä, kun arvioidaan kunnan eri toimintayksiköiden, liikelaitosten tai kunnan omistamien yhtiöiden asemaa markkinoilla. Kysymys on tällöin mm. siitä, vääristääkö julkisen hallinnon välillisesti tai välittömästi tukemat toimijat kaupallisia markkinoita. Kilpailuttaminen tulee toteuttaa siten, että kaikki hankintayksikön käytettävissä olevat kilpailuneutraalisuutta varmistavat seikat pyritään huomioimaan.

6.2 Asiakirjojen julkisuus ja salassapito

Hankintoja koskevien asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Asiakirjojen julkisuudessa noudatetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) eli julkisuuslain säännöksiä.

Se, keneltä tarjouksia on pyydetty tai ketkä ovat jättäneet osallistumishakemuksen, on julkinen asia sen jälkeen, kun asia on päätetty tai kirjattu viranomaisessa. Sen sijaan hankintayksikölle saapuneet tarjoukset eivät ole vielä avaamisen jälkeen julkisia. Eri asia on, jos asiassa järjestetään julkinen avustilaisuus (ks. kohta 4.6) tai jos viranomainen oman harkintansa perusteella muutoin antaa tietoja julkisuuteen

esimerkiksi esityslistoja koskevan laajan jakelun kautta. Viimeksi mainittua menettelyä ei kuitenkaan hankinta-asioissa pidetä suositeltavana.

Sen jälkeen, kun hankintaviranomainen on tehnyt hankintapäätöksen ja kun asiaa koskeva pöytäkirja on allekirjoitettu ja tarkistettu, julkisuuskelppoinen päätös on syntynyt. Päätöksen julkistaminen tapahtuu tämän jälkeen viranomaisen harkinnan perusteella ottaen huomioon kuntalain, hankintalain ja julkisuuslain velvoitteet.

Hankintayksikön tulee päätöksen jälkeen antaa päätös tiedoksi kilpailuun osallistuneille tarjouksentekijöille. Asianosaisille toimitettuun päätökseen on liitettävä kaikki päätöksentekoon vaikuttaneet tiedot, jotta heillä on mahdollisuus arvioida päätöstä ja käyttää lakisääteisiä oikeusturvakeinoja (asianosaisjulkisuus).

Lopullisesti kaikki hankinta-asiakirjat liikesalaisuuksia lukuun ottamatta tulevat julkisuuslain nojalla julkisiksi, kun hankintasopimus on tehty (JulKL 7 §). Jälkimmäinen tilanne koskee lähinnä ns. yleisöjulkisuutta.

Tarjouskilpailuun osallistuneen yrityksen antama tarjoushinta on julkinen hankintaa koskevan päätöksentekoprosessin ja sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen (JulKL 7 §). Tarjoukseen liittyvän kokonaishinnan lisäksi myös yksikköhinnat ovat pääsääntöisesti julkisia. Hankintakilpailuun osallistuneilla tarjoajilla on oikeus saada tieto myös muista tarjousten vertailuun ja päätöksen tekemiseen vaikuttaneista keskeisistä seikoista, jotta heillä olisi mahdollisuus tarvittaessa hakea muutosta päätökseen (JulKL 11 §).

Osa hankinnoista on sellaisia, että tarjoushinta annetaan vain kokonaishintana. Huomattava osa hankittavista tuotteista tai palveluista on kuitenkin sellaisia, joiden lopullista määrää ei tiedetä vielä kilpailuttamisvaiheessa, joten hinta annetaan yksikköhintana. Tällaisia hankintoja ovat tyypillisesti kausihankintoihin liittyvät tavara-hankinnat, joiden lopulliset määrät selviävät vasta sopimuskauden aikana tavaroita kohteeseen toimitettaessa. Vastaavasti rakennusurakoissa käytetään yksikköhintoja joko rakennuskohteen toteuttamisen tiettyjen osa-alueiden hinnoittelussa tai jopa koko kohteen hinnoittelussa.

Hankintaviranomainen ei saa ilman asianosaisen suostumusta käyttää oikeudettomasti tietoja, jotka liittyvät tarjouksen tehneen elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuuteen. Vastaava kielto koskee muita näihin verrattavia tietoja, jos tällaisen tiedon ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa (JulKL 24 §).

EU-kynnyсарvon ylittävissä hankinnoissa hankintasopimusta koskeva jälki-ilmoitus ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista tai saattaisi vaarantaa luottamuksellisten liiketietojen säilyttämistä, perusteltuja kaupallisia etuja tai tervettä kilpailua.

Liite 1.

Muutoksenhakuohjeet

A. Oikaisuohje ja valitusosoitus (yleinen), kansalliset kynnysarvot ylittävät hankinnat*

Julkista hankintaa koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voidaan julkisista hankinnoista annetun lain (hankintalaki) mukaan hakea muutosta vaatimalla hankintayksiköltä oikaisua (hankintoaikaisu). Asia voidaan myös saattaa valituksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi, mikäli hankinnan arvo ylittää hankintalain 15 §:n mukaisen kynnysarvon.*

I Oikaisu-ohje

Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintalain 80-83 §:n mukaan hankintayksikölle kirjallisen hankintoaikaisun. Hankintoaikaisun voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen).

Hankintoaikaisun tekoaika

Asianosaisen on tehtävä hankintoaikaisu 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saaduksi tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

---

* Kansallisen kynnysarvon suuruus on:
- 30 000 € tavarat ja palvelut
- 100 000 € terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut
- 150 000 € rakennus- ja käyttöoikeusurakat

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaanitodistukseen merkittynä aikana.

Hankintaoikaisun sisältö

Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

Hankintaoikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.

Toimitusosoite

Hankintaoikaisu toimitetaan hankintayksikölle.

Hankintayksikön yhteystiedot:

xxx oy/viranomainen
PL 555, postinumero
käyntiosoite
sähköposti

Hankintaoikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosainen voi hankintalain nojalla hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

II Valitusosoitus markkinaoikeuteen

Tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee, voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi tekemällä valituksen.

Julkisista hankinnoista annetun lain 86 §:n mukaan puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea valittamalla muutosta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa. Lupa on myönnettävä, jos:

1) asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää; tai

2) siihen on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

Jollei toisin säädetä, valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista, jos hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen hankintalain 78 §:n 1 nojalla noudattamatta odotusaikaa.

Valitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä

siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saaduksi tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettamisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaanitodistukseen merkittynä aikana.

Valituksen sisältö

Valituksessa on ilmoitettava hankinta-asia, jota valitus koskee, sekä valittajan vaatimukset ja niiden perusteet. Puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan osalta valituskirjelmässä on esitettävä, minkä vuoksi käsittelylupa tulisi myöntää.

Valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja kotikunta. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatija on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valitukseen on liitettävä alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon haetaan muutosta, sekä todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta. Valitukseen on liitettävä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi. Asiamiehen on liitettävä valituskirjelmään valtakirja, kuten hallintolainkäyttölain 21 §:ssä säädetään.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen markkinaoikeuden virka-ajan päättymistä. Itse tiedoksisaanitpäivää ei lasketa mukaan.

Hakemuksen voi toimittaa markkinaoikeuden kansliaan henkilökohtaisesti, asiamiestä käyttäen, lähetin välityksellä, postitse, telekopiona tai sähköpostin avulla kuten laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään. Jos vireillepanon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa asiakirjat toimittaa markkinaoikeudelle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Valituskielto

Hankintalain 102 §:n mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla.

Puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea muutosta valittamalla, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa hankintalain 86 §:n mukaisesti.

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

Hankintalain 88 §:n nojalla hankinta-asiaan muutosta hakevan on kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön kohdassa I mainittuun osoitteeseen.

Markkinaoikeuden osoite ja muut yhteystiedot

Markkinaoikeus

PL 118, 00131 HELSINKI

Käyntiosoite: Erottajankatu 1-3

puh. 010 364 3300

fax 010 364 3314, sähköposti: markkinaoikeus@oikeus.fi

B. Oikaisuohje pienhankinnoissa, kansalliset kynnsarvot alittaa hankinnat*

Kansallisen kynnsarvon alittavissa hankinnoissa tehtyyn kunnan viranomaisen (hankintayksikkö) päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä annettuun ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintayksikölle hankintalain 80 §:ssä tarkoitetun hankinta-oikaisun tai kuntalain 89 §:ssä tarkoitetun oikaisuvaatimuksen. Oikaisua koskevan vaatimuksen voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen). Kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen voi lisäksi tehdä kunnan jäsen.

Määräaika oikaisua koskevien vaatimusten tekemiselle:

Oikaisua on vaadittava 14 päivän kuluessa siitä, kun oikaisuvaatimuksen tekijä on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Asianosaisen katsotaan saaneen hankintapäätöksen oheisasiakirjoihin tiedoksi sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoihin sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytettä tapahtuneen myöhemmin.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Hankinta-oikaisun ja oikaisuvaatimuksen sisältö:

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Hakemukseen on merkittävä oikaisua vaativan ja kirjelmän laatijan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

---

* Kansallisen kynnsarvon suuruus on:
- 30 000 € tavarat ja palvelut
- 100 000 € terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut
- 150 000 € rakennus- ja käyttöoikeusurakat

Hankintaaikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.

Toimitusosoite:

Hankintayksikön / kunnan toimielimen yhteystiedot:

xxx:lle (toimielin)

PL 555, postinumero

Käyntiosoite

sähköposti

C. Oikaisuohje ja valitusosoitus (erityisalajat)

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivan yksikön julkista hankintaa koskevaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun voidaan hakea muutosta vaatimalla hankintayksiköltä oikaisua (hankintaoikaisu). Asia voidaan myös saattaa valituksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi, mikäli hankinnan arvo ylittää vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivan yksiköiden hankinnoista annetun lain (erityisalojen hankintalaki) 12 §:n mukaisen kynnysarvon.

Edellä mainitun kynnysarvon alittavaan hankintaan sovelletaan julkisista hankinnoista annetun lain (hankintalaki) hankintaoikaisua koskevia säännöksiä, jos hankintayksikkö on valtio, kunnan tai kuntayhtymän viranomainen, liikelaitos, julkisoikeudellinen laitos tai edellä mainittujen tahojen muodostama yhteenliittymä.

I Oikaisuohje

Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintalain 80-83 §:n mukaan hankintayksikölle kirjallisen hankintaoikaisun. Hankintaoikaisun voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen).

Hankintaoikaisun tekoaika

Asianosaisen on tehtävä hankintaoikaisu 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoiheen katsotaan saaduksi tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoiheen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisäntitodistukseen merkittynä aikana.

Hankintaoikaisun sisältö

Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Hankintaoikaisusta

on käytävä ilmi oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi.

Hankinta-oikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.

Toimitusosoite

Hankinta-oikaisu toimitetaan hankintayksikölle.

Hankintayksikön yhteystiedot:

xxx oy/viranomainen

PL 555, postinumero

käyntiosoite

sähköposti

Hankinta-oikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosainen voi hankintalain nojalla hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

II Valitusosoitus markkinaoikeuteen

Tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee, voi saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi tekemällä valituksen.

Julkisista hankinnoista annetun lain 86 §:n mukaan puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea valittamalla muutosta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa. Lupa on myönnettävä, jos:

- 1) asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää; tai
- 2) siihen on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

Jollei toisin säädetä, valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, jos hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen hankintalain 78 §:n 1 nojalla noudattamatta odotusaikaa.

Valitus on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.

Sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä hankintapäätös oheisasiakirjoineen katsotaan saaduksi tiedoksi sinä päivänä, jolloin päätöksen oheisasiakirjoineen sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.

Jos tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle, vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto katsotaan tapahtuneeksi saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Valituksen sisältö

Valituksessa on ilmoitettava hankinta-asia, jota valitus koskee, sekä valittajan vaatimukset ja niiden perusteet. Puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan osalta valituskirjelmässä on esitettävä, minkä vuoksi käsittelylupa tulisi myöntää.

Valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja kotikunta. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatija on joku muu henkilö, valituksessa on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Lisäksi on ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valitukseen on liitettävä alkuperäisenä tai jäljennöksenä päätös, johon haetaan muutosta, sekä todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta. Valitukseen on liitettävä asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi. Asiamiehen on liitettävä valituskirjelmään valtakirja, kuten hallintolainkäyttölain 21 §:ssä säädetään.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen markkinaoikeuden virka-ajan päättymistä. Itse tiedoksisaantipäivää ei lasketa mukaan.

Hakemuksen voi toimittaa markkinaoikeuden kansliaan henkilökohtaisesti, asiamiestä käyttäen, lähetin välityksellä, postitse, telekopiona tai sähköpostin avulla kuten laissa sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) säädetään. Jos vireillepanon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joului- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa asiakirjat toimittaa markkinaoikeudelle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Valituskielto

Hankintalain 102 §:n mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla.

Puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ei saa hakea muutosta valittamalla, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa hankintalain 86 §:n mukaisesti.

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

Hankintalain 88 §:n nojalla hankinta-asiaan muutosta hakevan on kirjallisesti il-

moitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön kohdassa I mainittuun osoitteeseen.

Markkinaoikeuden osoite ja muut yhteystiedot

Markkinaoikeus

PL 118, 00131 HELSINKI

Käyntiosoite: Erottajankatu 1-3

puh. 010 364 3300

fax 010 364 3314, sähköposti: markkinaoikeus@oikeus.fi